

TÜRK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 21, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 29.04.2020

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 07.06.2020

Sayfa / Page: 177-211

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

Dr. Öğr. Üyesi Türkan Korkmaz BULUT

İstanbul Rumeli Üniversitesi

turkankorkmaz88@gmail.com

DİNİ VE AHLAKİ KONULU BİR ESER:

“RİSÂLE-İ UĞRU ABBÂS” [06 MİL YZ A 8101 NÜSHASI]

Öz

Eser, Türk edebiyatına ait kısa, dinî ve ahlaki bir hikâyedir. Eser içinde Arapça bir dua metni barındırmaktadır. Bu dua, halk arasında daha çok Ramazan duası veya Uğru Abbâs duası olarak bilinmektedir. Eserde bu mübarek dua bir hikâye çerçevesi içine yerleştirilmiştir. Böylelikle sonraki kuşaklara aktarılması ve yaygınlaşması sağlanmıştır. Eserde, Peygamber zamanında yaşamış Hırsız Abbâs adlı bir kişinin ölümü ve sonrasında gelişen olaylar anlatılmıştır. Eserde özellikle tövbe etmenin İslam dinindeki önemi ve yeri gösterilmiştir. Peygamber tarafından sonraki kuşaklara ve diğer şehirlere aktarılması öğütlenen mübarek duada da her şey için Allah’tan af dileme ve bağışlanma istenmektedir. Eser, içinde bulunan bu Arapça dua metninden dolayı daha çok halk arasında ve dinî çevrelerde yayılmış ve okunmuştur. Bu çalışmada, eserin Ankara Milli Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz A 8101 numaralı nüshası üzerinde incelemeler yapılmıştır. Eserin konusu, içeriği, özeti, diğer yazma nüsha ile içerik bakımından karşılaştırılması, nüshaları ve üzerine yapılan çalışmalardan bahsedildikten sonra hikâyenin transkripsiyonlu metni, günümüz Türkçesine çevirisi ve dizinler verilmiştir. Çalışma eserin söz varlığının analizi, sonuç ve tıpkıbasım kısmı ile sona ermektedir. Çalışmada yapılanlar ve elde edilen bulgular sonuç kısmında özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1. Türk Dili_Klasik Osmanlı Türkçesi 2. İslam dini 3. Halk nesri 4. Hikâye 5. Risâle-i Uğru Abbâs

A RELIGIOUS AND MORAL LITERARY WORK:

“RİSÂLE-İ UĞRU ABBÂS” [COPY 06 MİL YZ A 8101]

Abstract

Risale-i Uğru Abbas is a religious and moral short story belongs to Turkish Literature. It contains an Arabic prayer text. This prayer is known colloquially as Ramadan prayer or Uğru Abbâs. In the work, this sacred prayer is placed in a story frame. In this way, it was spread and transferred to the next generations. The story describes the death of a thief called Abbâs who lived in the time of the Prophet and the events that occurred after him. In the work, the importance and place of the repentance in the Islamic religion are shown. The sacred prayer, which was advised to be transferred to the next generations and other cities by the Prophet, is about forgiveness and asking forgiveness from Allah for everything. Due to this Arabic prayer text, the work was spread and read among the people and religious circles. This study based on the copy of 06 Mil Yz A 8101 in the Ankara National Library. This study includes the content, summary, comparison with other manuscripts in terms of content, the other copies of the work and the studies on the work. The transcriptional text of the work, its translation into Turkish and directories are also given. The study ends with the analysis of the vocabulary of the work, the result section and a facsimile of the original text. The findings of the study are summarized in the conclusion.

Keywords: 1. Turkish Language_Classical Ottoman Turkish 2. Islamic religion 3. Folk prose 4. Story 5. Risale-i Uğru Abbâs (Epistle of Uğru Abbâs)

1. Giriş

Eser adı, yazmada *Risâle-i Uğru Abbâs* olarak belirtilmiştir. Bu tanımda eser risale olarak nitelendirilmiştir. Risale kavramı sözlükte şöyle tanımlanmıştır: “Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür; dergi; mektup.” (Ayverdi 2005, III). Bu tanıma göre risale kavramı eserin türünü değil, hacimce kısa bir eser olduğunu belirtmek için kullanılmıştır. Eserin bir diğer nüshasında ise (06 Hk 3027/1) eser adı *Rivâyet-i Uğru Abbâs* olarak belirtilmiştir. Bu tanımdaki rivayet kavramı da sözlükte: “1. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma. 2. Nakledilen haber veya söz. 3. Halk arasında söylenen söz, söylenti. 4. Hadis.” anlamlarında kullanılmaktadır (Ayverdi 2005, III). Rivayet kavramı, Eski Türk Edebiyatı’nda hikâye ve tahkiyeye dayanan eserler için de kullanılan bir kavramdır.

Eserde Uğru Abbâs ve onun çevresinde gelişen kısa bir olay anlatıldıktan sonra Arapça mübarek bir dua metni verilmiştir. Bu duadan sonra ise dua ile ilgili Peygamber’in ağzından bazı bilgiler verilmiştir. Eser dinî ve ahlaki bir konuyu içeren kısa bir metindir. Fakat bu konu bir hikâye kurgusu içerisinde verilmiştir. Eserde çok yüzeysel ve kısa da olsa bir olay anlatımı vardır. Bu nedenle eseri edebî olarak kısa bir hikâye olarak kabul etmek mümkündür.

Eski Türk Edebiyatı'nda hikâye kavramı incelendiğinde genellikle şu anlamlara geldiği görülür: 1. Bir olayı veya haberi nakletmek, rivayet etmek. 2. Masal, destan, kıssa, efsane gibi tahkiyeye dayanan eserlere verilen genel addır (Korkmaz & Korkmaz Bulut 2019: 468).

Hikâye türünden eserler Eski Türk Êdebiyatı'nda geniş bir yer tutmaktadır. Bu türden eserler halk meclislerinde ve insanlar arasında uzun zaman sevilerek okunmuş ve dinlenmişlerdir. Bu çalışmada kısa bir dinî ve ahlaki hikâye olan *Risâle-i Uğru Abbâs* adlı eser ele alınacak ve incelenecektir.

2. Risâle-i Uğru Abbâs'ın Konusu ve İçeriği

Eser, İslamiyet'ten sonraki Türk edebiyatına ait dinî ve ahlaki konulu kısa, mensur bir risaledir. Eserde Hz. Muhammed zamanında yaşamış ve sürekli hırsızlık yapan Hırsız Abbâs adlı birinin ölmesi ve daha sonra onun cenazesinin başından geçenler anlatılmaktadır. Eser içerik bakımından dinî ve ahlaki olmakla birlikte basit de olsa bir olay anlatması dolayısıyla mensur bir halk hikâyesi olarak nitelendirilebilir. Eser hacmi bakımından kısa bir anlatıma sahiptir, öyküleştiren olay ana hatlarıyla çok yüzeysel olarak verildikten sonra eserin yazılmasına sebep olan "Uğru Abbâs Duası" olarak bilinen dua Arapça olarak verilmiştir ve faziletleri anlatılmıştır.

Eski Türk edebiyatında ele alınan konuların çoğu "ümmeî çağı" edebiyatına uygun olarak İslam dini ile ilgilidir. Bu gibi eserler halka dini sevdirmek, basit bazı dinî bilgileri öğretmek ve kıssadan hisse çıkarmak amacıyla yazılır ve halk arasında okunurlar. Eser, içinde geçen duadan dolayı uzun yıllar halk arasında yaşamış ve dinî literatürde bilinen bir hikâyedir. Eser, oldukça sade ve akıcı bir Türkçe ile yazılmıştır. Dil, halkın günlük hayatta kullandığı açık ve anlaşılır bir Türkçedir (bk. Eserin Dili, Yazımı ve Anlatımı Üzerine Notlar). Eserde anlatılan olay ana hatlarıyla şöyledir:

"Peygamber zamanında yaşamış Hırsız Abbâs adlı bir kişi vardır. Her gün ve her gece hırsızlık etmektedir. Onu gören âdetâ lanet etmektedir. Bir gün eceli gelip ölür. O öldükten sonra Cebrail, Hz. Muhammed'e gelerek Allah'ın selamını iletir. Abbâs'ın Allah'ın halis kullarından olduğunu söyleyerek cenazesini o kuyudan çıkarıp namazını kılarak defnetmelerini söyler. Namazı kılanların da cennete gireceğini belirtir.

Peygamber, o kuyudan cenazeyi çıkarır ve sahabeler ile birlikte namazını kılarak defnediler. Bu sırada dağa taş her tarafa gökten melekler inmiştir. Peygamber, Abbâs'ın bir yakınının bulunarak getirilmesini ister. Abbâs'ın henüz ergenliğe girmiş bir kızı vardır. Onu bularak Hz. Muhammed'in huzuruna getirirler. Peygamber, baban sağlığında ne iş yaptı da böyle yükseldi, der. Kız, babasının sağlığında işe yarayacak bir iş yapmadığını söyler. Ama her ramazan ayında tövbe edip dua ettiğini, evden dışarı çıkmadığını söyler. Cebrail bu sırada Hz. Muhammed'in yanına gelerek Abbâs'ın hırsızlık için bir velinin evine girdiğini ve okuduğu duayı oradan aldığını söyler. Hikâyeye, bu duanın Arapça metninin verilmesi ve duayla ilgili çeşitli bilgilerin verilmesi ile son bulur." (Korkmaz & Korkmaz Bulut 2019: 469).

Eserde, Abbâs adlı kişinin hırsızlık yapması fakat sürekli Allah'a yalvarıp af dilemesi ve Allah'ın ona cennette yer vermesi anlatılan ana konudur. Burada verilmek istenen ana mesaj ise hangi durumda olursak olalım sürekli Allah'a tövbe edip Allah'tan af dilemememiz gerektiğidir.

Eserde tövbe etmenin İslam dinindeki yerine ve önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Bu tarz eserler halka genellikle basit bazı dinî bilgileri vermek ve onlara dinî sevdirmek için yazılırlar. Bu eser, içinde taşıdığı duadan dolayı dinî gelenekte ve halk içinde uzun yıllar yaşamıştır. Kurgusu basit bir hikâye mantığına dayanmaktadır.

Tövbe etmenin önemi, belki de en güzel olarak Mevlana'nın şu rubaisinde dile getirilmiştir:

“Gene gel, gene gel, her ne isen öylece gene gel; kâfirsen, ateşe tapıyorsan, puta tapıyorsan gene gel... Bu bizim eşiğimiz, umutsuzluk eşiği değil; yüz kere tövbeni bozmuşsan gene gel.” (Gölpınarlı 1964: 23).

3. Eserin Nüshaları

3.1. Mil Yz A 8101 (Ana Nüsha)

Bu nüsha Ankara Millî Kütüphane yazmalar koleksiyonundadır. Eser, 5 varaktır, her sayfada 13 satır vardır. Harekesiz nesih yazı ile yazılmıştır. Yazmanın ölçüleri 150x111 (120x73 mm) şeklindedir. Abadî kâğıda yazılmıştır. Yazmada eserin yazarı olarak Abdaloğlu İbrâhîm Efendi, yazılış tarihi olarak da H 1294 (M 1877) bilgileri verilmiştir. Eser adı yazmada *Hazâ Risâle-i Uğru Abbâs* şeklinde geçmektedir. Yazmada konuyla ilgili hikâye anlatılıp dua verildikten sonra duanın önemi ile ilgili pek çok bilgi verilmiştir. Bu bilgiler diğer yazma nüshada geçmemektedir. Yazmada Türkçe ve Arapça metnin okunuşunda bazı yazım sorunları ve yanlışları vardır. Metnin harekesiz oluşu bu sorunların çözümünü güçleştirmekle birlikte çalışmamızda bu yerler cümle bağlamına ve B nüshasına göre tamir edilmiştir.

3.2. 06 Hk 3027/1 (Yardımcı Nüsha)

Bu nüsha Ankara Millî Kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi yazmalar koleksiyonundadır. Eser, yazmanın 1b-3a varakları arasına kayıtlı kısa bir hikâyedir. Eser harekesiz güzel bir nesih yazı ile yazılmıştır. Yazmada eser adı açıkça kayıtlı değildir. Katalogda içerikten hareketle *Rivâyet-i Uğru Abbâs* verilmiştir. Yazma 165x110 (130x65 mm) ölçülerine sahiptir. Her sayfada 15 satır vardır. Kâğıt türü Cedit'tir. Yazmanın sonunda Arapça bir dua metni vardır. Eser kısa bir halk hikâyesidir. Bu nüsha çalışmada yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

Eser ile ilgili bu iki nüshadan başka yazma nüsha tespit edilemedi. Bu iki nüshada anlatılan konu ana hatlarıyla aynı olmakla birlikte iki nüsha edisyon kritik yapılamayacak kadar birbirinden farklıdır. Her iki nüsha aynı eserin iki farklı versiyonu gibidir. Bu nedenle bu iki nüshanın ayrı ayrı çalışılması bir zorunluluktur. Bu çalışmada ikinci ve yardımcı nüsha olarak kullanılan 06 Hk 3027/1 nüshası ile ilgili yayım için şu çalışmaya bakılabilir: Korkmaz & Korkmaz Bulut 2019: 467-478.

3.3. Şerh-i Du'â-yı Uğru Abbâs (Taş baskı). Dersaadet, Bozkurt Matbaası, 1315, 12 s., 16 cm. (Arapça Metinli ve Şerhli Ramazan Duası. İstanbul: Bozkurt Matbaası, 1950.).

Bu nüsha taşbaskısı nüshadır. 1950 yılındaki yayım içinde de taşbaskısı nüsha Arap harfli 12 sayfa olarak yer almaktadır.

4. Eserin 06 Mil Yz A 8101 (A) Nüshası ile 06 Hk 2027/1 (B) Nüshasının Karşılaştırılması

4.1. A Nüshası 5 varaktır ve daha ayrıntılı bilgiler ihtiva etmektedir, B nüshası ise 2,5 varaktır ve daha muhtasar bir nüshadır. Buna göre A nüshası B nüshasına göre %50 oranında daha fazladır.

4.2. Her iki nüshada harekesiz nesih bir yazı ile yazılmıştır, her iki nüshada da sayfada 13 satır yazı yer almaktadır. Bu durum her iki nüshanın aynı nüshadan veya biri diğerinden istinsah edilmesi olasılığını kuvvetlendirmektedir.

4.3. A nüshasında eserin yazarı ve yazılış tarihi açıkça ketebe kaydında belirtilmiştir. B nüshasında bu konuda herhangi bir kayıt yoktur. Buna göre eserin yazarı olarak Abdaloğlu İbrâhîm Efendi ve yazılış tarihi olarak da H 1294 (M 1877) bilgileri verilmiştir.

4.4. A ve B nüshasında Peygamber zamanında yaşamış ve her gün hırsızlık yapan Hırsız Abbâs adlı birinden bahsedilmiştir. A nüshasında Peygamber'in Hırsız Abbâs'a ve onunla konuşarlara lanet ettiği yazılıdır, B nüshasında bu ayrıntıya değinilmemiştir.

4.5. A nüshasında Hırsız Abbâs'ın 10 yıldır bu işi yaptığı yazılıdır, B nüshasında bu ayrıntıya değinilmemiştir.

4.6. A ve B nüshalarının her ikisinde de kavmi Hırsız Abbâs'ı bir kuyuya atmıştır. Cebrail, Peygamber'e gelerek Allah'ın selamını ve mesajını iletir. Buna göre Peygamber'e şu mesaj gelir: "Benim salih kullarımdan biri öldü. Gidip o kişiyi atıldığı kuyudan çıkarıp namazını kılın, her kim onun namazını kılsa cennet ehlinde olur." Bu ayrıntılar her iki nüshada da verilmiştir.

4.7. A nüshasında Hırsız Abbâs mübarek duayı bir velinin evinde tahıl ölçęi içinden buluyor, B nüshasında bu ayrıntı yoktur.

4.8. A nüshasında Hırsız Abbâs'ın bu duayı aldıktan sonra her gün sabah, akşam ve yatsı namazlarında okuduğu belirtilmiştir, B nüshasında bu ayrıntı yoktur.

4.9. A nüshasında bu duayı okuyan kimselerin ne kadar günahı olsa da bağışlanacağı ve cennete gideceği, kabirde sualleri kolay vereceği belirtilmiştir. Bu kısımlar B nüshasında yoktur.

4.10. A nüshasında Peygamber, bu duayı sahabilere yazdırır, okutur ve diğer insanlara ve şehirlere ulaştırılmasını vasiyet eder. Bu duayı ulaştırmayanlara şefaet etmeyeceğini söyler. Bu duayı okuyanların bütün günahlarının bağışlanacağı söylenir. B nüshasında bu kısımlar yoktur.

4.11. A nüshasında mübarek duanın Arapça metni tam olarak verilmiştir. B nüshasında mübarek dua muhtasar olarak verilmiştir.

4.12. A nüshasında mübarek dua metni verildikten sonra duanın faziletleri onu okuyanların kabir azabından kurtulacağı, bütün günahlarının affolunacağı vb. duanın hikmetleri verilmiştir. B nüshasında bu kısımlar yoktur. B nüshası mübarek duanın muhtasar metninden sonra sona ermektedir.

4.13. A nüshasında mübarek dua metninden sonra ikinci bir Arapça dua kısmı daha vardır. B nüshasında bu kısım yoktur.

4.14. A nüshası ketebe kaydıyla son bulmaktadır, B nüshasında ketebe kaydı veya herhangi bir yazar ve tarih kaydı yoktur.

4.15. Her iki nüshada da ana olay bazı küçük ayrıntılarla hemen hemen aynıdır, farklı olan kısımlar genelde ana olay kısmı dışında ek bilgilerdir. Bu bilgiler A nüshasında vardır, B nüshasında yoktur.

5. Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar

5.1. Tığcılar, Mercan (1960). *Uğru Abbas Duası*. İstanbul.

5.2. Varlı, Mustafa (Belirsiz). *Uğru Abbâs Duası*. İstanbul.

[Bu eserler, daha çok dinî gelenekte var olan “Uğru Abbâs Duası”nı veren küçük el kitapçıkları şeklindedir.]

5.3. Korkmaz & Korkmaz Bulut 2019: Şenol Korkmaz ve Türkan Korkmaz Bulut, 2019 yılında yayınlanan *Hırsızlık Kitabı*’nda “Eski Edebiyatımızda ‘Hırsızlık’ Konulu Mensur Bir Hikâye: Hikâyet-i Uğru Abbâs” adlı bir makale yazmışlardır. Makalede eserin 06 Hk 3027/1 nüshası çalışılmıştır. Çalışmada eserin türü, konusu, içeriği ve nüshaları gibi konularla ilgili bilgiler verildikten sonra hikâyenin transkripsiyonlu metni ve çevirisi verilmiştir. Çalışmada söz konusu eser edebî ve tarihsel bir metin olarak ele alınmış ve Türkoloji alanı açısından bilimsel olarak incelenmiştir.

6. Eserin Yazarı ve Yazılış Tarihi

Eserin 6a varağında eserin yazarı ve yazılış tarihi ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

“Men el-ḥakîr, el-fakîr (10) İsmâ’îlî divânından ‘Abdâloğlu İbrâhîm Efendi. (11) Sene 1294, (12) cemâziyü’l-evvel [Ben âciz ve fakir kulunuz İsmâîlî divanından Abdâloğlu İbrâhîm Efendi. Sene 1294 (M 1877), Cemaziyü’l-evvel (Mayıs/Haziran)].”

Tarafımızdan eserin iki yazma nüshası tespit edilmiştir. Bunlardan 06 Hk 3027/1 numaralı Millî Kütüphane yazmasında eserin yazarı ve yazılış tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 06 Mil Yz A 8101 numaralı bu nüshada ise eserle ilgili ayrıntılı bilgiler vardır. Buna göre eserin yazarı Abdâloğlu İbrâhîm Efendi ve yazılış tarihi de H 1294’tür (M 1877). Bununla birlikte şu sorular sorulabilir: 1. Abdâloğlu İbrâhîm Efendi bu eseri yazmış mıdır, yoksa bu duanın taşıyıcısı mıdır? Yani bir nevi eski dinî geleneğimizden gelen bu duayı hikâyesi ile birlikte yazıya geçirerek devam mı ettirmiştir? 2. Abdâloğlu İbrâhîm Efendi başka bir nüshadan hareketle bu nüshayı sadece istinsah mı etmiştir?

Eserle ilgili bazı sorulara şimdilik kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Ancak bu iki yazma nüshadan hareketle Abdâloğlu İbrâhîm Efendi’yi eserin yazarı ve H 1294 (M 1877) tarihini de eserin yazılış tarihi olarak değerlendirmek durumundayız. Bu bilgileri ancak eserin bulunacak yeni ve daha eski nüshaları çürütebilir. Burada Abdâloğlu İbrâhîm Efendi bu bilgileri nereden buldu, hangi kaynaklara dayandı gibi sorular akla gelebilir. Bu noktada, bu çalışmada eser edebî ve tarihî bir metin olarak ele alınmıştır. Eser Türkoloji alanı açısından incelenmiş, metin tespiti yapılmış ve çevirisi verilmiştir. Eserin dinî mahiyeti ve kaynakları hakkında söz söylemeye alanımız açısından yetkili olmadığımızı özellikle belirtmek durumundayız.

Eserin yazarı olarak katalog bilgilerinde “Kâdî Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (öl. 1308 (M 1890))” verilse de yazmanın hiçbir yerinde böyle bir ad geçmemektedir. Bu nedenle bu bilginin doğru olmadığını düşünüyoruz. Ayrıca söz konusu bu ad çok sayıda eserde de yazar adı olarak yazılmıştır.

7. Eserin Dili, Yazımı ve Anlatımı Üzerine Notlar

Eserin dili, yazımı ve anlatımı üzerine dikkat çeken bazı özellikleri maddeler hâlinde şu şekilde belirtebiliriz:

7.1. Eser, yazmada belirtilen bilgilere göre H 1294 (M 1877) tarihinde yazılmış ya da istinsah edilmiştir. Eser halk için yazılmış sade, açık ve anlaşılır bir dile sahiptir. Eser sade nesrin güzel örneklerinden birini yansıtmaktadır:

**Rivāyet olunur Hāzret-i Peyğamber - ‘aleyhi’s-selām- zamānında bir Uğrı ‘Abbās var idi ve her gice uğrılık iderdi* (1b/03-05).

**Ve eger bir kişi bu du ‘āyı yazdurup kefenine koysa kabir ‘azābından emān ola* (3b/03-04).

**Sekiz pāre virüp yazdursa sekiz cennet kapusu açıla* (5b/09-10).

7.2. Eser, dinî ve ahlaki bir konuda yazıldığı için eserde sık sık dinî terimler kullanılmıştır. Fakat eserin söz varlığını oluşturan bu kelimeler her ne kadar Arapça ve Farsça kökenli olsalar da halkın günlük dilde kullandığı kelimelerdir: *peygamber, namaz, Hak, resul, ashab, amel, recep ayı, dua, tevbe, ümmet, ferişteh, Cebrail* vb.

7.3. Metnin bir yerinde *ben* zamiri > *men* şeklinde kullanılmıştır:

* **Men** *el-ḥakīr, el-fakīr İsmā‘ilī divānından ‘Abdālođlu İbrāhīm Efendi. [Ben āciz ve fakir kulunuz İsmāilī divanından Abdālođlu İbrāhīm Efendi.]* (6a/09)

7.4. -up/-üp eki bazen geçmiş zaman ekinin yerine kip eki olarak kullanılmıştır. Bu durum Çağatay ve Azerbaycan Türkçesinde yaygın olarak görülmektedir. (bk. Özkan 2017: 136, Eckmann 2003: 129, Yalçın 2018: 277-278).

* *Gelüp ol kuyudan Uğrı ‘Abbās’ı çıkarup.* [Gelip o kuyudan Hırsız Abbās’ı çıkardılar.] (2a/01)

7.5. Eserde yer yer halk ağzına uygun kullanımlar vardır: *yadsu namazı* (3a/08), *muştuluk* (4a/05), *sandukdan* (2b/08), *kapusu* (5b/09).

7.6. Eserde yer yer ek veya kelime düşüklükleri vardır. Bu gibi yerler cümlenin bağlamına göre tamir edilmiştir.

* *Ecel geldi, fevt oldı, kavm bile anıy meyyitini bir kuyu yer[e] bıraktılar.* [Bir gün eceli geldi, öldü; kavmi, birlikte onun cenazesini bir kuyu yere bıraktılar.] (1b/08)

* *Anıy evine bu Uğrı ‘Abbās uğrılık [içün] girdi.* [Bu Hırsız Abbās onun evine hırsızlık için girdi.] (3a/03)

7.7. Eski Türkçede kelime başında /d/ sesi yoktu. Batı Türkçesinde kelime başında görülen /d/’ler Eski Türkçede hep /t/ şeklindeydi (Ergin 1993: 88). Batı Türkçesinde /d/ şeklinde yazılan bazı kelimeler metnimizde Eski Türkçede olduğu gibi /t/ ile yazılmıştır: *taşra* (2b/05), *tokuz* (5b/10), *turdu* (2a/05), *toksan tokuz biş* (4b/13)

7.8. Bu gibi halk metinlerinde arkaik (eskicil) kelimeler geçebilmektedir: *şağışınca* [sayısınca] (3a/13), *yarlığadı* [bağışladı] (4a/06).

7.9. Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime veya ek geldiği zaman ünlülerden birinin düşerek iki kelimenin bir araya gelmesi sonucu oluşan (Timurtaş 1999: 422)

birleşme olayının bu metinde birkaç örneği bulunmaktadır: *niçün* < *ne* + *içün* (3b/09), *n'ola* < *ne* + *ol-* (2a/02), *şimdi* < *şu* + *imdi* (2b/07)

7.10. Günümüz Türkçesinde yazı dilinde pek kullanılmayan birinci tekil şahıs istek kipi çekimi eserde geçmektedir: *virem* (5b/11)

7.11. Eserin anlatımında hikâye tekniğine uygun olarak genelde görülen geçmiş zaman ve geniş zaman çekimleri kullanılmıştır.

* *Rivāyet olunur Hāzret-i Peygamber - 'aleyhi's-selām- zamānında bir Uğrı 'Abbās var idi ve her gece uğrılık iderdi.* [Rivayet olunur ki Peygamber -selam onun üzerine olsun- zamanında bir Hırsız Abbās vardı ve her gece hırsızlık ederdi.] (1b/03-05)

* *On yıldur uğrılık ider.* [On yıldır hırsızlık eder.] (2b/02)

7.12. İsim hâl eklerinin bu metindeki kullanımı şu şekildedir:

- Yaklaşma (yönelme) hâli -a/-e: *hakka* (2b/01), *kıyāmete* (5b/12), *kabre* (5a/01).
- Yükleme hâli -ı/-i ve -n: *meyyiti* (2a/03), *uğrı 'abbāsı* (1b/14), *dünyāsın* (5b/05).
- Bulunma hâli -da/-de: *dünyāda* (3b/09), *cennetde* (3b/02), *kıyāmetde* (5a/06).
- Ayrılma hâli -dan/-den: *kuyudan* (1b/14), *namāzdan* (4b/10), *gökden* (2a/07).
- Eşitlik hâli -ca/-ce: *şağışınca* (3a/13), *'adedince* (3b/01), *kaşresince* (3b/02).
- Vasıta hâli -la: *aşhābla* (1b/11), *anuçla* (1b/05).
- İlgi hâli -ı/-i; -u/-ü; -nu/-nü: *ferişteliğ* (5b/11), *şandığıuğ* (3a/05), *senüğ* (3a/11), *du 'ānuğ* (2b/10).

7.13. Farsça kökenli bir bağlama edatı olan *ki/kim* Osmanlı Türkçesi döneminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu metinde de örnekleri bulunmaktadır:

- *Eydeler kim: Biz dahı dünyāda niçün ol du 'āyı okumaduk* (3b/08)
- *Zirā kim benim kuluma dünyāda kelām-ı tevhid ederse yevm-i kıyāmetde rāhmet ola* (5a/05)
- *bir ferişteh virem ki ol feriştehîğ yetmiş biğ dili {dili} ola* (5b/11)
- *niçün ol du 'āyı okumaduk, tā ki şimdi biz de bu şevāba nā'il olurduk* (3b/09)

7.14. Çokluk eki bu metinde -lar/-ler şeklinde geçmektedir: *hocalar* (6a/09), *kullarımdan* (1b/10), *değizler* (3b/01), *gökler* (3a/13).

7.15. Osmanlı Türkçesi muhafazakâr bir imlâya sahiptir. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar birçok kelime ve ekin söylenişi zamanla değiştiği hâlde yazılışı aynı kalmakta, hatta Eski Anadolu Türkçesinin izlerini taşımaktadır (Şen 2016: 185): *gice* (1b/04), *virsin* (2a/13), *diyince* (2b/12), *girü* (2a/09).

7.16. Fiillerin zaman bildiren bütün çekimleri şekil bakımından bildirme kipleri içine girerler. Fiillerin zaman bildiren bu çekimleri şunlardır: *Geniş zaman*, *şimdiki zaman*, *görülen geçmiş zaman*, *öğrenilen geçmiş zaman*, *gelecek zaman* (Ergin 1993: 273). Metinde sadece geniş zamanın,

görülen geçmiş zamanın ve öğrenilen geçmiş zamanın örnekleri görülmektedir. Şimdiki zaman ve gelecek zaman şekilleri metinde görülmemektedir.

Geniş zaman: Eski Türkçe döneminde kullanılan *-r*; *-ar*, *-er*; *-ır*, *-ir* ve *-ur*, *-ür* geniş zaman ekleri Batı Türkçesinde de görülmektedir. Bu metinde *-r*; *-ur*, *-ür* geniş zaman eki ve *-ar*, *-er* geniş zaman ekinin sadece ince sıradan şekli görülmektedir. *-ır*, *-ir* geniş zaman eki ise metinde bulunmamaktadır:

-r: *bağışlar* (6a/01), *öderim* (5b/02)

-ar, -er: *ider* (2b/02), *iderim* (5b/05)

-ur, -ür: *olunur* (1b/03), *olur* (3b/13), *bilürem* (2b/03)

Görülen geçmiş zaman: Görülen geçmiş zaman eki bu metinde *-dı*, *-di* şeklinde düz ünlülü olarak geçmektedir. Yuvarlak ünlülü şekil olan *-du*, *-dü* metinde görülmemektedir.

-dı, -di: *buyurdu* (1b/09), *yarlıgadı* (4a/06), *geldi* (1b/07), *işledi* (2a/12)

Öğrenilen geçmiş zaman: Öğrenilen geçmiş zaman eki metnimizde *-muş* şekliyle düz ve kalın ünlülü olarak sadece bir örnekte geçmektedir.

-mış, -miş: *olmuş* (5a/03)

7.17. Bu metindeki dilek kiplerini incelendiğinde yalnızca istek kipi, emir kipi ve şart kipini görülmektedir. Gereklik kipiğin örneği ise metinde mevcut değildir.

İstek kipi: İstek kipi eki olan *-a/-e* şeklinin bu metinde yalnızca I. tekil şahıs, III. tekil şahıs ve III. çoğul şahıs örnekleri görülmektedir. I. tekil şahıs istek eki örnekleri oldukça az sayıda olmakla birlikte III. tekil şahıs istek eki örnekleri çokça görülmektedir.

- I. tekil şahıs: *virem* (3b/03, 5b/08, 5b/11)

- III. tekil şahıs: *çağıra* (4a/05), *kapana* (5b/09), *açıla* (3b/05), *getüre* (4b/11), *gele* (5a/04), *ide* (5b/12)

- III. çoğul şahıs: *yazalar* (3b/11), *geleler* (5a/02), *getüreler* (3b/11), *eydeler* (3b/08)

Emir kipi: Emir kipiğin, bu metinde yalnızca III. tekil şahısta ve II. çoğul şahısta az sayıda örneği görülmektedir.

- III. tekil şahıs: *-sın*, *-sin* eki metinde sadece bir örnekte ince sıradan şekliyle görülmektedir. *-sun*, *-sün* ekinin az sayıda örneği vardır ve bu örneklerin hepsi kalın ünlülüdür: *virsin* (2a/13), *kılsun* (1b/11), *oğusun* (4b/10), *varsun* (1b/11)

- II. çoğul şahıs: *-uñ*, *-üñ* şeklinde yuvarlak ünlülü olarak birkaç örnekte geçmektedir: *buluñ* (2a/11), *dönüñ* (5a/04), *getürüñ* (2a/11)

Şart kipi: *-sa*, *-se* şart ekinin örnekleri metnimizde mevcuttur. İnce sıradan şeklinin sadece bir örneği görülürken kalın sıradan şeklinin birkaç örneği bulunmaktadır: *getürse* (5a/09), *yazdursa* (5b/01), *oğısa* (3a/11), *koysa* (3b/04), *kılsa* (4b/09)

7.18. Bu metinde, yalnızca üçüncü tekil şahıs bildirme ekinin az sayıda örneği mevcuttur. Üçüncü tekil şahıs bildirme eki, *-dur*, *-dür* şeklinde yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır.

- **Üçüncü tekil şahıs:** *cennetdür* (1b/12), *yokdur* (5a/12), *yıldur* (1b/06, 2b/02), *ķandadur* (2b/08)

7.19. Bu metinde bulunan birleşik çekimler hikâye ve şart olmak üzere ikiye ayrılır.

Hikâye: Bu metinde, sadece geniş zamanın hikâyesine az sayıda örnek bulunmaktadır.

- **Geniş zamanın hikâyesi:** *okurdu* (2b/06), *işlerdi* (1b/06), *iderdi* (1b/04), *olurduķ* (3b/10)

Şart: Metinde sadece geniş zamanın şartına rastlanmaktadır ve örnekleri az sayıdadır.

- **Geniş zamanın şartı:** *okursa* (4b/10, 5a/01), *ederse* (5a/06), *iderse* (3b/12)

7.20. İsimlerden yardımcı fiiller ile yapılan birleşik fiillerin örnekleri, bu metinde mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

- **(et-) ile yapılan birleşik fiiller:** *heves etmese* (4a/03), *su'âl etmege* (5a/02), *şefâ'at etmem* (4a/04), *kelâm-ı tevħîd ederse* (5a/06)

- **(eyle-) ile yapılan birleşik fiiller:** *defn eylediler* (2a/09), *emr eyledi* (3b/13), *tevbe eyledi* (3a/09), *vaşiiyet eylediler* (4a/01)

- **(gel-) ile yapılan birleşik fiiller:** *ecel geldi* (1b/07)

- **(it-) ile yapılan birleşik fiiller:** *ğusul idüp* (2b/04), *la'net iderdi* (1b/06), *şek ve şüphe itmeyeler* (3b/12), *uğrılık ider* (2b/02), *tesbîh ide* (5b/12)

- **(kıl-) ile yapılan birleşik fiiller:** *namâzın kıla* (1b/12), *selâm kıldı* (3a/01), *ta'accüb kıldı* (2b/11)

- **(ol-) ile yapılan birleşik fiiller:** *âzâd olur* (5a/10), *fevt oldu* (1b/07), *ħayrân oldılar* (2a/08), *pişmân olalar* (3b/08), *revâ ola* (6a/02)

- **(vir-) ile yapılan birleşik fiiller:** *haber virsin* (2a/13)

7.21. Metinde geçen sıfat-fiil (partisip) ekleri *-an/-en*, *-r* ve *-miş*'tir.

-**an**, **-en:** *yeryüzinde olan maħlûķ 'adedince* (3b/01), *Bu mühr-i şer'fî okuyan ve yazan ve yazduran ve getüren kişiye bağışlar* (5b/13-6a/01), *anuşla söyleşene la'net iderdi* (1b/05)

-**r:** *ħakķa yarar hıç bir işi ve bir 'ameli yok* (2b/01)

-**miş:** *ķazâya kalmış namâzın öderim* (5b/01), *kalmış orucın öderim* (5b/02)

7.22. Hareketi şahsa ve zamana bağlamadan ifade eden fiil şekilleri olan zarf-fiillerden (gerindium) *-ü*, *-ince/-unca*, *-incek*, *-up/-üp* olmak üzere dört tanesi metinde görülmektedir.

-**ü:** Metinde, sadece kalıplaşmış birkaç örnekte görülmektedir: *diyü* < *di-y-ü* (2b/06, 3a/04, 4a/06), *girü* < *gir-ü* (2a/09), *daħı* < *tak-ı* (3a/09, 3b/09, 5a/12)

-**ince; -unca:** Metinde, ekin düz, ince sıradan ünlülü bir örneği ve yuvarlak, kalın sıradan ünlülü bir örneği görülmektedir: *diyince* (2b/12), *fâriğ olunca* (4b/11)

-incek: *-inca/-ince* ekiyle aynı işleve sahip bu zarf-fiil ekinin (Gülsevin 1997: 125-127) metnimizde sadece bir örneği mevcuttur: *bunu işidincek etdi* (2b/07)

-up/-üp: Bu zarf-fiil ekinin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi eserde hep yuvarlak şekilde kullanılmıştır: *gelüp* (1b/14), *diyüp* (2a/01), *görüp* (3b/08), *işidüp* (5a/11), *çıkarup* (2a/01), *yazdurup* (3b/03)

7.23. Fonksiyonu, olumsuz fiil yapmak olan *-ma, -me* ekinin metinde geçen bazı örnekleri şunlardır: *şefā 'at etmem* (4a/04), *bildürmese* (4a/02), *okumaduk* (3b/09), *başmadıñuz* (2a/06)

7.24. Sayı adları, aslında isimdirler fakat kullanılışları bakımından belirtme sıfatı görevi görmektedirler (Timurtaş 1994: 75). Metinde geçen sayı isimleri şunlardır: *On yıldur uğrılık ider* (2b/02), *yüzi ayuñ on dördi gibi ola* (3b/07), *yüz on bir kere şalavāt-ı şerîf getüre* (4b/11), *biñ altı yüz kere yā allāh diye* (4b/12), *yüz bir kere Muḥammed Resūlallāh diye* (4b/12), *tamām tokşan tokuz biñ kere tevḥîd okursa* (4b/13-5a/01), *bir pāre virüp* (5b/01), *İki pāre virüp* (5b/02), *Üç pāre virüp* (5b/03), *Dört pāre virüp* (5b/04), *Beş pāre virüp* (5b/06), *Altı pāre virüp* (5b/07), *Yedi pāre virüp* (5b/08), *Sekiz pāre virüp* (5b/09), *Tokuz pāre virüp* (5b/10), *yetmiş biñ dili ola* (5b/11).

7.25. Metinde bulunan iyelik eklerini incelediğimizde teklik 3. şahıs iyelik ekinin sadece düz ünlülü şekillerine rastlamaktayız. Çokluk 1. şahıs iyelik ekinin örnekleri ise metinde mevcut değildir. Diğer şahıslarda az sayıda da olsa örnek bulunmaktadır ve bu örnekler aşağıda verilmiştir.

- **Teklik 1. Şahıs -m; -(t)m, -(i)m; -(u)m, -(ü)m:** *babamuñ* (2b/01), *ayağım* (2a/07), *ḥabîbim* (1b/11), *ḳulum* (3a/02), *ümmetümden* (5a/08)

- **Teklik 2. Şahıs -(t)ñ; -(ü)ñ:** *günāñıñ* (4a/06), *ümmetüñden* (3a/11)

- **Teklik 3. Şahıs -t, -i; -st, -si:** *ḳızı* (2a/13), *işi* (2b/02), *ḳapustı* (5b/09), *aḳçesi* (3a/04), *aḳrabāsından* (2a/10), *dünyāsın* (5b/05), *ḳaṭresince* (3b/01), *çevresi* (5a/02).

- **Çokluk 1. Şahıs -mız, -miz; -muz, -müz:** Metinde örneği bulunmamaktadır.

- **Çokluk 2. Şahıs -ñız:** *ayağñız* (2a/06)

- **Çokluk 3. Şahıs -ları, -leri:** *ḥāllerine* (3b/08)

8. Eserin Transkripsiyonlu Metni

[1b] (01) *Hazā Risāle-i Uğrı 'Abbās*

(02) Bismillāhirrahmānirrahîm. (03) Rivāyet olunur Ḥazret-i Peyğamber - 'aleyhi's-selām-zamā- (04) -nında bir Uğrı 'Abbās var idi ve her gice uğrılık (05) iderdi. Bir gün Peyğamber - 'aleyhi's-selām- ve aña ve anuñla söyleşene (06) la'net iderdi. On yıldur bu kişi bu işi işler- (07) -di. Ecel geldi, fevt oldu, ḳavm bile anıñ meyyitini (08) bir ḳuyu yer[e] bıraḳdılar. Cebrā'il - 'aleyhi's-selām- Resūlullāh'a (09) indi: "Yā Muḥammed, Ḥaḳ Te'ālā saña selām eyledi. Buyur- (10) -dı ki benim ḥāş ḳullarımdan bir velī ḳulum fevt (11) oldu. Varsun ḥabîbim, cemî' aşḥābla namāzın (12) ḳılsun ve her kim namāzın ḳıla ehl-i cennetdür." (13) Çün Ḥazret-i Resūlullāh bunu işitdi ta'accüb (14) eyledi. Gelüp ol ḳuyudan Uğrı 'Abbās'ı

[2a] (01) *çıkarup*. Ḥazret-i Resūl, sübhānallāh diyüp: "Biz (02) buña la'net iderdik bunda hikmet n'ola." didi. (03) Andan ol meyyiti yuyup kefene ḳoydılar. Namāzın ḳılmağa (04) ḥāzır

oldılar. Resûlallâh mübârek baş parmağı (05) üzere tırdı. Aşhâbı su'al eylediler: "Yâ Resûlallâh, (06) mübârek ayağınızı düz başmadınız." Resûl buyurdu: (07) "Gökden ol kadar ferîsteh nâzil oldu ki ayağım başa- (08) -cağ yer bulamadım." Hakkun bu hikmetine hayrân oldılar. (09) Andan ol meyyiti defn eylediler, girü döndiler. Hazret-i (10) Resûl buyurdu: "Uğrı 'Abbâs akrabâsından (11) bir kimse bulun getirün." 'Amelinden su'al eylediler (12) ve nice 'amel işledi ve bu mertebeye neden irişdi (13) haber virsin. Bir bâliğ kıızı var idi. Su'al¹

[2b] (01) eyledi. Kız etdi: "Yâ Resûlallâh, benüm babam[un] hakkâ yarar (02) hiç bir işi ve bir 'amel[i] yok. On yıldur uğrılık ider. (03) Ben anı bilürem, kaçan receb-i şerîf ayında hemân turup (04) yaña gusul idüp ol ayda uğrılık eylemezdi, (05) evden taşra çıkmazdı. Bu Allâhu Te'âlâ'nun ayıdur (06) diyü bu du'âyı dilinden gidermezdi, dâ'im okurdu. Re- (07) -sülallâh, bunu işidince etdi: "Şimdi ol du'â (08) kâdadur?" Kız varup bu du'âyı şandukdan çıkardı, (09) Resûlallâh katına getürdi. Resûl bu du'âyı alup (10) okudu, bu du'ânun nûrı yüzine garğ oldu. (11) Resûlallâh ta'accüb kıldı: "Acabâ bu du'âyı Uğrı 'Abbâs (12) kanda buldı?" diyince ol sâ'at Cebrâ'il -'aleyhi's- (13) -selâm- gelüp etdi: "Yâ Muhammed -şallallâhu 'aleyhi ve sellem-

[3a] (01) Hakk Te'âlâ saña selâm kıldı ve buyurdu ki bu (02) du'âyı Uğrı 'Abbâs bir yüzinde benüm zâhid kulum (03) var idi. Anun evine bu Uğrı 'Abbâs uğrılık [içün] (04) girdi. Şandığın açup mâl akçesi var diyü (05) şandığın içinde bu du'â çıktı. Bir hakk içinde (06) buldı. Alup evine geldi, okudu. Ol zamândan (07) bir kere şabâh namâzından sonra, bir kere aḡşam namâ- (08) -zından sonra ve yadşu namâzından sonra okumağa (09) başladı ve dahı çok tevbe eyledi. Gayrı uğrılık (10) eyledi. Dâ'imâ okuyup dilinden bırakmadı. İmdi (11) Yâ Muhammed -şallallâhu 'aleyhi ve sellem- senün ümmetün den her kim bu du'âyı okusa (12) veyâhüd evine kosa Hakk Te'âlâ buyurdu ki 'izzüm ve celâlüm (13) hakkıçun eger kulumun günâhı yerler gökler, ferîstehler sağısınca

[3b] (01) ve yeryüzinde olan maḡlûk 'adedince ve denizler katre- (02) since günâhı olsa bağıslaram ve cennetde nice kôş[k]ler (03) virem. Ve eger bir kişî bu du'âyı yazdurup kefenine (04) koysa kabir 'azâbından emîn ola. Münkir ve nekir heybetinden (05) emîn ola ve kabri içine kapu açıla ve kabri maşrıkdan (06) mağribe degin ola ve hürî kızları yoldaş ola. (07) Kıyâmet güninde, yüzi ayun on dördü gibi ola ve kıyâmet (08) ehli anı ta'zimde görüp hâllerine² pişmân olalar. Eydeler kim: (09) Biz dahı dünyâda niçün ol du'âyı okumaduk, tâ ki şimdi (10) biz de bu şevâba nâ'il olurduk, diyeler. İmdi yâ Muhammed, bu (11) du'âyı zinhâr gâfil olmayup okuyalar ve yazalar ve getü- (12) -reler ve şek ve şüphe itmeyeler. Her kim şek iderse (13) kâfir olur -ne'üzübillâh-. Ve Hazret-i Resûlallâh emr eyledi,

[4a] (01) aşhâbı yazdılar ve getürdiler ve okudılar ve ümmete vaşiyet eylediler. (02) Her kim bu du'âyı bildürmese ve okutmasa ve bir şehirden bir (03) şehre ulaştırmasa ve bu du'âyı yazmağa heves etmese (04) yarın kıyâmet gününde aña şefâ'at etmem. Ve her kim bu du'âyı dâ'im (05) okuya 'arş altında bir melek çağıra: "Muştuluk yâ Tanrı dosdı, (06) Hakk Te'âlâ senün cemi' günâhın yarlıgadı." diyü. Allâhu a'lem bi's-şavâb. (07) Bismillâhirrahmânirrahîm. (08) Allâhümme innî estağfiruke min külli mâ tübtü³ anhu ileyke sümme 'udtü (09) fîhi. Allâhümme innî estağfiruke min külli mâ vıdtü bihî vecheke feḡâ- (10) -leḡâni şeyün leyse fîhi riḡâuke. Allâhümme innî

¹ su'al: سؤال: Su'al kelimesi metnin tamamında "â" sı kısa olarak yazılmıştır.

² hâllerine: حل

³ tübtü: Yazmada "vibtü" olarak yanlış yazılmıştır.

estagfiruke min külli ni'metin (11) en'amtahā 'aleyve feveffeytuhā 'alā ma'şiyetike. Allāhümme innī estagfiruke (12) min zunübī elletī lā yā'lemuhā gayruke velā⁴ yettaliu 'aleyhā sivāke (13) velā yese'uhā illā rahmetüke ve lā necnī minhā illa ħimlūke ve lā ilāhe illā ente

[4b] (01) sübhāneke innī küntü minezzālimīn. Allāhümme innī estagfiruke min (02) mazālimin keşiretin 'indī li-'ibādike ve emetin min imāike zālemtühe (03) fī bedenin ev 'ırzen ev mālin. Ve lem astatī 'ileyhi min (04) ħazainike ellatī vasaat külle şey'in ve lā tehinnī bi-'azābıke. Ve an (05) tu'tinī mā eselūke mine'l-ħayrati küllehü mālen fente ħaķķūn (06) bi'l-ħayrati ve ente 'alā külli şey'in kadīr. Ve şallallāhu 'alā seyyidine Muhammed (07) ve ālihī't-tayyibīne't-tāhīrīn rıdvānū'l-lahite 'ālā 'aleyhim ecma'īn. (08) Ve lā ħavle ve lā kuvvete illā bi'llāhi'l-'aliyyil-'azīm. Temmet. (09) Her kim receb ayınuş ol günü iki rek'at namāz kılsa (10) sure-i fātiħadan şonra her ne okursa okusun namāz- (11) -dan fāriğ olunca yüz on bir kere şalavāt-ı şerīf getüre, (12) biş altı yüz kere yā allāh diye ve yüz bir kere Muhammed Resül- -(13) -allāh diye. Ramazān ayınuş 'arife güninde tamām toķsan

[5a] (01) toķuz biş kere tevħīd olur. Ol kişi ħabre giri- (02) -nce Munker ve Nekir su'al etmege geleler, sinüñ çevresi (03) bir demür ħişār olmuş. Ĥaķ Te'ālā'dan ħiṭāb (04) gele: "Yā Munker ve Nekir, dönüñ benüm ħulum su'al etmege (05) kadir olmasun. Zirā kim benüm ħulumu dünyāda (06) kelām-ı tevħīd ederse yevm-i kıyāmetde rāħmet (07) ola." Allāhümme erzuķnā bi-ħaķķi seyyidū'l-mürselīn. Resül- (08) -allāhu Te'ālā -'aleyhi's-selām- buyurdı ki: "Benüm ümmetümden (09) olan her kim bu mühr-i şerīf[i] yazup getir- (10) -se ol ħulum cehennem 'azābından āzād olur." "Her kim (11) bu mühr-i şerīfi görüp ve işidüp yazdurmasa (12) 'izzim ve celālim ħaķķıçun ol ħulumıñ imāñı yoķdur. Daħı (13) ħabībimiñ ümmetinden olan bu 'azīz mühr-i şerīfi

[5b] (01) bir pāre virüp yazdursa ħazāya ħalmış namāzın (02) öderim. İki pāre virüp yazdursa ħalmış o- (03) -rucın öderim. Üç pāre virüp yazdursa (04) cümle günāhın bağışlarım. Dört pāre virüp (05) yazdursa dünyāsın ma'mūr iderim ve āhretin (06) rüşen [iderim]. Beş pāre virüp yazdursa oğlın (07) ve kızin bağışlarım. Altı pāre virüp yazdursa (08) cennetde bir köş[k] virem. Yedi pāre virüp yazdursa (09) yedi cehennem ħapusu ħapana. Sekiz pāre virüp yazdursa (10) sekiz cennet ħapusu açıla. Toķuz pāre virüp yazdursa (11) bir ferişteh virem ki ol feriştehiñ yetmiş biş dili (12) {dili} ola, ol ħulum için kıyāmete degin tesbīh ide. (13) Bu mühr-i şerīfi okuyan ve yazan ve yazduran

[6a] (01) ve getüren kişiyeye bağışlar. Her kim iki rek'at namāz (02) kılsa el ħaldurup bu du'ayı okusa ħāceti revā ola." (03) Allāhu a'lem bi's-şavāb. (04) Allāhümme şalli 'alā seyyidīnā Muhammedin ve ālihi ve şahbihī ve sellim. (05) Yā Allāh Yā Allāh Yā Allāh celle celāluhu ve 'amme nevāluhu ve lā ilāhe (06) gayruhu. Yā Aħmed Yā Ĥasan Yā Ĥüseyn Yā Ĥamza Yā 'Abbās. (07) Yā Şamed Yā men lem yelid ve lem yüled ve lem yekün lehü küfüven eħad. (08) Bunı yazdım yaz idi, ħurı yerler toz idi. (09) 'Acebleme[ñ] ħocalar⁵, merkebim boz idi. Men el-ħaķir, el-faķir (10) İsmā'ili divānından 'Abdāloğlı İbrāhm Efendi. (11) Sene 1294, (12) cemāziyü'l-evvel.

9. Eserin Çevirisi

⁴ velā: Yazmada "ve lehu" olarak yanlış yazılmıştır.

⁵ 'acebleme[ñ] ħocalar: Bu kelimelerin yazılışı ve okunuşu sorunludur. Kelimeler metnin bağlamına göre bu şekilde tamir edilmiştir.

Hırsız Abbâs'ın Hikâyesi

[1b/01-14] Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla. Rivayet olunur ki Peygamber -selam onun üzerine olsun- zamanında bir Hırsız Abbâs vardı ve her gece hırsızlık ederdi. Bir gün Peygamber -selam onun üzerine olsun- ona ve onunla konuşanlara lanet etmişti. Bu kişi, on yıldır bu işleri yapardı. Bir gün eceli geldi, öldü; kavmi, birlikte onun cenazesini bir kuyuya bıraktılar. Cebrail -selam onun üzerine olsun- Peygamber'e geldi: "Ey Muhammed, Yüce Allah sana selam yolladı. Şöyle buyurdu: Benim halis kullarımdan bir sevgili kulum öldü. Sevgili Peygamber'im gidip bütün sahabelerle birlikte onun namazını kılsın. Her kim onun namazını kılsa o kimse cennet ehli olur." Peygamber bunu duyduğu zaman çok şaşırıldı. Gelip o kuyudan Hırsız Abbâs'ı [2a/01-13] çıkardılar. Peygamber: "Allah Allah, bu nasıl iştir? Biz bu kişiye lanet ederdik, acaba bu işteki hikmet nedir?" dedi. Ondan sonra o ölüyü yıkayıp kefene koydular. Namazını kılmaya hazır oldular. Peygamber, mübarek baş parmağı üzerinde durdu. Sahabeler sordular: "Ey Allah'ın Peygamber'i neden mübarek ayağınızı düz bir şekilde (yere) basmadınız?" Peygamber şöyle dedi: "Gökten o kadar melek indi ki ayağımı basacak yer bulamadım." (Sahabeler), Allah'ın bu hikmetine hayran kaldılar. Ondan sonra o cenazeyi defnettiler ve geri döndüler.

Peygamber şöyle buyurdu: "Hırsız Abbâs'ın akrabasından bir kimseyi bulup getirin. (Hırsız Abbâs'ın) amelini ondan sorup (öğrenin), nasıl işler yaptı ki bu dereceye kadar yükseldi, gelip bize haber versin?" Ergenlik çağında bir kızı vardı. Ona sordu. [2b/01-13] Kız şöyle dedi: "Ey Allah'ın Peygamber'i, benim babamın Allah'ın işine yarar hiçbir işi ve hareketi yoktu. On yıldır hırsızlık eder. Ben şunu bilirim ki her ne zaman mübarek ramazan ayı gelse hemen yerinden kalkıp gusül abdesti alır ve o ayda hırsızlık etmez, evden dışarı çıkmazdı. Bu Yüce Allah'ın (mübarek) ayıdır, diyerek şu duayı dilinden düşürmez ve sürekli okurdu." Peygamber bunu duyunca: "Şimdi bu dua nerededir?" Kız gidip bu duayı sandıktan çıkardı ve Peygamber'in huzuruna getirdi. Peygamber bu duayı alıp okudu, bu duanın nuru onun yüzüne yansıdı. Peygamber hayret ederek: "Acaba Hırsız Abbâs bu duayı nereden buldu?" deyince o vakit Cebrail -selam onun üzerine olsun- gelip: "Ey Muhammed -Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun- [3a/01-13] Yüce Allah sana selam gönderdi ve şöyle buyurdu: Hırsız Abbâs'ın bir tarafında benim dindar bir kulum vardı. Bu Hırsız Abbâs, bir gün onun evine hırsızlık yapmak için girdi. Mal ve parası var mı diye o kimsenin sandığını açınca sandığın içinden bu dua çıktı. Bunu bir tahlil ölççeği içinde buldu. Alıp evine getirdi ve okudu. O zamandan sonra bir kere sabah namazından sonra, bir kere akşam namazından sonra, bir kere yatsı namazından sonra okumaya başladı ve de birçok kez tövbe etti. Fakat hırsızlık yapmaya devam etti. Bu duayı sürekli okuyup dilinden düşürmedi. Ey Muhammed -Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun- şimdi senin ümmetinden her kim bu duayı okusa ya da evine koyarsa Yüce Allah o kişiler için şunu buyurdu: Büyüklüğümün ve yüceliğimin hakkı için eğer o kullarımın günahı yerler gökler kadar, melekler [3b/01-13] ve yeryüzünde olan mahluklar sayısınca, denizdeki damlalar sayısınca olsa bile affederim ve cennette onlara nice köşkler veririm. Eğer bir kişi bu duayı yazdırıp kefenine koyarsa kabir azabından kurtulur. Münker ve Nekir (meleklerinin) heybetli korkusundan güvenlik içinde olur ve kabri içinde bir kapı açılır, kabri doğudan batıya kadar genişler ve huri kızları ona yoldaş olur. Kıyamet gününde onların yüzü ayın on dördü gibi olur ve cehennem halkı onlara gösterilen iyi muameleyi görerek durumlarından pişman olurlar. Şöyle derler: Biz dünyada bu duayı niçin okumadık, eğer okusaydık şimdi bu sevaba biz de kavuşurduk. Ey

Muhammed, şimdi bu duayı gafil olmadan okusunlar, yazsınlar ve getirsinler; sakın şüpheye düşmesinler. Her kim şüphe ederse kâfir olur -Allah korusun-.”

Peygamber emretti, [4a/01-13] sahabeler getirdiler, yazdılar, okudular ve ümmete (bu duayı) vasiyet ettiler. (Peygamber şöyle dedi): “Her kim bu duayı bildirmezse, okutmazsa, bir şehirden diğer şehre ulaştırmazsa ve bu duayı yazmaya heves etmezse yarın kıyamet gününde onlara şefaahat etmem. Her kim sürekli bu duayı okursa Arş altında bir melek şöyle seslenir: Ey Tanrı dostu, müjdeler olsun! Yüce Allah senin bütün günahlarını bağışladı.” Allah doğrusunu daha iyi bilir.

(O mübarek dua şöyledir:)

Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla. Ey Allah'ım tövbe ettiğim şeylere geri döndüğüm için senden af dilerim. Ey Allah'ım yüz nurunu görme dileğime, senin razı olmadığın şeylerin karışmasından dolayı senden af dilerim. Ey Allah'ım bana verdiğin her nimeti senin itaatsizliğine harcadığım (sana karşı günah işlediğim) için senden af dilerim. Ey Allah'ım senden başkasının görmediği, bilmediği, merhametinden başka bir yerin sığmadığı günahlarımdan dolayı senden af dilerim. Ey Allah'ım sen teksin, ben ise zalimlerdenim, beni bağışla. [4b/01-13] Ey Allah'ım, birçok kuluna mal, şeref veya bedenine verdiğim zulümlerden dolayı senden af dilerim. Geniş (büyük, uçsuz bucaksız) hazinelerini benden esirgeme ve beni azabınla alçaltma. Senden dilediğim hayırlardan bana mal ver ki sen hayırların kaynağısın ve sen her şeye kadirsin. Allah'ın salatı efendimiz Hz. Muhammed'in, rızası da onun temiz ve iyi ailesinin üzerine olsun. Yetki ve kuvvet yalnız Allah'ındır. Bitti, tamam oldu.

Her kim recep ayının o günü iki rekât namaz kılsa Fatiha suresinden sonra her ne okursa okusun namaz bitince 111 kere salavat getirsin, 1600 kere “Ya Allah” desin ve 101 kere “Muhammed Resulallah” desin. Ramazan ayının arife gününde tamamı 99.000 kere [5a/01-13] tevhit⁶ olur. O kişi kabre girince Münker ve Nekir soru sormaya geldiğinde mezarın çevresi demirden bir kale olur. Yüce Allah'tan şöyle bir hitap gelir: “Ey Münker ve Nekir geri dönün, benim kuluma soru sorulmasın. Çünkü; kim benim kuluma dünyada tevhit sözünü söylerse kıyamet günü ona rahmet olur.” Ey Allah'ım bizi peygamberlerin efendisi hürmetine rızıklandır. Allah'ın Peygamber'i -selam onun üzerine olsun- buyurdu ki: “Benim ümmetimden olan her kim bu mübarek duayı yazıp getirirse o kulum cehennem azabından kurtulur. Her kim bu mübarek duayı görüp veya duyup yazdırmazsa büyüklük ve yüceliğimin hakkı için o kulumun imanı yoktur.”

“Peygamber'imim ümmetinden olan (bir kimse) bu mübarek duayı bir para verip yazdırırsa (o kişinin) kazaya kalmış namazını kılınmış sayarım. İki para verip yazdırırsa kalmış orucunu tutulmuş sayarım. Üç para verip yazdırırsa bütün günahını bağışlarım. Dört para verip yazdırırsa dünyasını güzelleştiririm ve ahiretini aydınlatırım. Beş para verip yazdırırsa oğlunu ve kızını bağışlarım. Altı para verip yazdırırsa ona cennette bir köşk veririm. Yedi para verip yazdırırsa ona yedi cehennem kapısı kapanır. Sekiz para verip yazdırırsa ona sekiz cennet kapısı açılır. Dokuz para verip yazdırırsa ona bir melek veririm ki o meleğin yetmiş bin dili var ve (bu yetmiş bin dili ile) o kulum için kıyamete kadar zikir eder. (Allah), bu mübarek duayı okuyan, yazan, yazdıran ve getiren kişiyi bağışlar. Her kim ki iki rekât namaz kıldıktan sonra el kaldırıp bu duayı okursa dileği yerine gelir.” Allah doğrusunu daha iyi bilir.

⁶ tevhit: “Lâ ilâhe illallah” sözünü söyleme, zikretme.

Allah'ım! Salat ve selamın efendimiz Muhammed'in, onun ailesi ve sahabelerinin üzerine olsun. Celali yüce, ihsanı kuşatıcı olan ve kendisinden başka bir ilah bulunmayan ey Allah, ey Allah, ey Allah! Ey Ahmed, ey Hasan, ey Hüseyin, ey Hamza, ey Abbas. Ey Samed, ey doğmayan, doğurmayan hiçbir dengi bulunmayan!

Bunu yazdığım da yaz mevsimiydi. Kuru yerler toz içindeydi. Ey hocalar, şaşırmayın, eşeğimin rengi boz idi. Ben âciz ve fakir kulunuz İsmâîlî divanından Abdâloğlu İbrâhîm Efendi.

Sene 1294 [M 1877], Cemaziyyü'l-evvel [Mayıs/Haziran].

10. Eserle ilgili Dizinler

10.1. Gramatikal Dizin

Sıra:

a b c ç d e f g h ı i j k l m n o ö p r s ş t u ü v y z

A

'**abdâloğlu ibrahîm efendi** (< k.a.) Abdâloğlu İbrâhîm Efendi. Eserin yazarıdır.

'a. 6a/10

'**acabâ** (< Ar. 'acabâ) Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.

'a. 2b/11

'**aceble-** Şaşmak, şaşırılmak.

'a.- meñ 6a/09

aç- (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.- up 3a/04

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkmak, açık hâle gelmek.

a.- a 3b/05, 5b/10

'**aded** (< Ar. 'aded) Sayı.

'a.+ ince 3b/01

âhret (< Ar. 'âhîret) Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.

â.+ in 5b/05

ağşam (< Soğ. 'ığ'm) Akşam.

a. 3a/07

ağçe Akçe, para.

a.+ si 3a/04

ağrabâ (< Ar. 'ağrabâ) Aralarında kan bağı bulunan kimseler, akraba.

a.+ sından 2a/10

al- (Herhangi bir şeyi) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

a.- up 2b/09, 3a/06

allâh (< Ar. 'allâh) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hüda, Allah.

a. 4b/12

a.+ u te'âlâ Yüce Allah: 2b/05

alt Bir şeyin yere bakan yüzü, alt.

a.+ ında 4a/05

altı Altı sayısı.

a. 5b/07

'**amel** (< Ar. 'amel) Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

'a. 2a/12

'a.+ i 2b/02

'a.+ inden 2a/11

andan Ondan sonra.

a. 2a/03, 2a/09

anı Onu.

a. 2b/03, 3b/08

anıñ Onun. ↔ **anıñ.**

a. 1b/07

anıñ Onun. ↔ **anıñ.**

a. 3a/03

a.+ la 1b/05

aña Ona.

a. 1b/05, 4a/04

'**arife** (< Ar. 'arefe) (Dînî bayramlardan) Bayramdan bir önceki gün.

'a. 4b/13

'**a. günü** Dinî bayramlardan bir önceki gün: 4b/13

'**arş** (< Ar. 'arş) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

'a. 4a/05

aşhâb (< Ar. 'aşhâb) Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.

a.+ ı 2a/05, 4a/01

a.+ la 1b/11

ay (1) Dünyanın uydusu olan bir gök cismi, ay, kamer.

a.+ uş 3b/07

ay (2) Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

a.+ da 2b/04

a.+ idur 2b/05

a.+ ında 2b/03

a.+ mış 4b/09

a.+ muş 4b/13

a.+ uş 3b/07

a.+ uş on dördü gibi ol- Beyaz tenli ve güzel olmak: 3b/07

ayak Vücudun bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.

a.+ im 2a/07

a.+ ıyız 2a/06

'azāb (< Ar. 'a zāb) Kâfirlere ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza.

'a.+ ından 3b/04, 5a/10

cehennem 'a.+ ı → cehennem: 5a/10

qabir 'a.+ ı → qabir: 3b/04

āzād (< F. āzād) Serbest bırakma, serbestlik.

ā. ol- Serbest kalmak, kurtulmak, hür ve kayıtsız olmak: 5a/10

'azīz (< Ar. 'azīz) Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes.

'a. 5a/13

B

baba Baba, ata.

b.+ mın 2b/01

bağışla- Ceza vermemek, affetmek.

b.- r 6a/01

b.- ram 3b/02

b.- rım 5b/04, 5b/07

bāliġ (< Ar. bāliġ) Bülûğa eren, döl verme çağına gelmiş olan, ergin.

b. 2a/13

baş- Ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yahut herhangi bir yere koymak.

b.- acak 2a/07

b.- madıñuz 2a/06

baş Sıralamada başlangıç, birinci, ilk.

b. 2a/04

b. parmak Eldeki en kalın ve diğerlerine göre daha kısa ve yumruk yapıldığında dışta kalan parmak: 2a/04

başla- Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek.

b.- dı 3a/09

ben Ben (Birinci tekil şahıs zamiri). ↔ **men.**

b. 2b/03

b.+ im 1b/10

b.+ üm 2b/01, 3a/02, 5a/04, 5a/05, 5a/08

beş Beş sayısı.

b. 5b/06

bırak- 1. Atmak, bırakmak.

b.- dılar 1b/08

2. Bir alışkanlıktan vazgeçmek, alışkanlığı sürdürmeyi kesmek.

b.- madı 3a/10

bil- Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

b.- ürem 2b/03

bildür- Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, ilan etmek.

b.- mese 4a/02

bile Birlikte, yanında, beraber.

b. 1b/07

biğ altı yüz Bin altı yüz sayısı.

b. 4b/12

biğ iki yüz doksan dört (1294) Bin iki yüz doksan dört sayısı.

b. 6a/11

bir 1. Bir sayısı.

b. 5b/01

2. Bir, herhangi bir (Belirsizlik sıfatı).

b. 1b/04, 1b/05, ā1b/08, 1b/10, 2a/11, 2a/13, 2b/02, 3a/05, 3a/07, 3b/03, 4a/02, 4a/05, 5a/03, 5b/08, 5b/11

biz Biz (Birinci çokluk şahıs zamiri).

b. 2a/01, 3b/09, 3b/10

boz Açık toprak rengi; bu renkte olan.

b. idi 6a/09

bu Bu (İşaret sıfatı). En yakında olan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir.

b. 1b/06, 2a/08, 2a/12, 2b/05, 2b/06, 2b/08, 2b/09, 2b/10, 2b/11, 3a/01, 3a/03, 3a/05, 3a/11, 3b/03, 3b/10, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 5a/09, 5a/11, 5a/13, 5b/13, 6a/02

bul- (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.

b.- amadım 2a/08

b.- dı 2b/12, 3a/06

b.- uş 2a/11

bunda Bu meselede, bu hususta, bu noktada.

b. 2a/02

bunı Bunu.

b. 1b/13, 2b/07, 6a/08

buña Buna, bu kişiye.

b. 2a/02

buyur- Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.

b.- dı 1b/09, 2a/06, 2a/10, 3a/01, 3a/12, 5a/08

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2020, Yıl 8, Sayı: 21

Issn: 2147-8872

C

cebrā'īl (< Ar. *cebrā'īl* < İbr.) Dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek.

c. 1b/08, 2b/12

cehennem (< Ar. *cehennem* < İbr.) Günahkârların öldükten sonra ahirette azap görecekleri, cezalarını çekecekleri yer, tamu, cehennem.

c. 5b/09

c. 'azābı Günahların karşılığı olarak cehennemde çekilecek azap: 5a/10

celāl (< Ar. *celāl*) Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet.

c.+ im 5a/12

c.+ üm 3a/12

cemāziyü'l-evvel (< Ar. *cumāde'l-ülā*) Arabî ayların rebûlâhır ve cemâziyelâhır arasında kalan beşincisi.

c. 6a/12

cemî' (< Ar. *cemî'*) Bütün, hep, cümle.

c. 1b/11, 4a/06

cennet (< Ar. *cennet*) Allah'ın günahsız kullarını veya günahlarından arınmış olanları öldükten sonra sonsuz bir mutluluk içinde yaşatacağını vaat ettiği yer, cennet.

c. 5b/10

c.+ de 3b/02, 5b/08

c.+ dür 1b/12

ehl-i c. → ehl: 1b/12

cümle (< Ar. *cumle*) Bütün, hep, tüm.

c. 5b/04

Ç

çağır- Bağırarak, haykırmak, seslenmek.

ç.- a 4a/05

çevre Bir nesnenin etrafını kuşatan, ona yakın olan yer ve nesnelerin bütünü; etraf.

ç.+ si 5a/02

çık- 1. (Kapalı yerde veya örtülü, gizli olan şeyler için) görünür olmak.

ç.- dı 3a/05

2. (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

ç.- mazdı 2b/05

taşra ç. → taşra: 2b/05

çık- 1. (Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.- up 2a/01

2. (Gizli, kapalı veya örtülü olarak durduğu yerden) Göstermek veya kullanmak üzere almak.

ç.- dı 2b/08

çok Fazla, pek, çok.

ç. 3a/09

çün (< F. *çün/çun*) Çünkü, için, dolayı, sebebiyle, mademki; ne zaman ki, gibi, -dığı zaman, -ınca/-ince vb. anlamlara gelen edat.

ç. 1b/13

D

dağı "Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de vb." anlamlara gelen kuvvetlendirme sözü. ↔ **de**.

d. 3a/09, 3b/09, 5a/12

dā'im (< Ar. *dā'im*) Her zaman, sürekli olarak, dâima. ↔ **dā'imā**.

d. 2b/06, 4a/04

dā'imā (< Ar. *dā'imā*) Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli. ↔ **dā'im**.

d. 3a/10

de "dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta" vb. anlamlara gelen, kelimedenden ayrı yazılan takı. ↔ **dağı**.

d. 3b/10

defn (< Ar. *defn*) (Ölü için) Gömme, gömülme.

d. 2a/09

d. eyle- (Ölü için) Gömmek: 2a/09

degin Bir işin sona erdiği zamanı ve yeri gösteren edat, -e kadar, -e dek.

d. 3b/06, 5b/12

demür Demir.

d. 5a/03

değiz Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütleli, bahir, derya, deniz.

d.+ ler 3b/01

di- Demek, söylemek.

d.- di 2a/02

d.- ye 4b/12, 4b/13

d.- yeler 3b/10

d.- yince 2b/12

d.- yüp 2a/01

dil 1. Söz, laf, konuşma.

d.+ inden 2b/06, 3a/10

2. Lisan, dil.

d.+ i 5b/11

divān (< F. *dīvān*) Büyük, yüksek meclis.

d.+ indan 6a/10

diyü Diye, diyerek.

d. 2b/06, 3a/04, 4a/06

dost (< F. *dūst*) Dost, arkadaş.

d.+ ı 4a/05

dön- (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

d.- üñ 5a/04

d.- diler 2a/09
girü d. → **girü:** 2a/09
dört Dört sayısı.
d. 5b/04
du'ā (< Ar. *du'ā*) Güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz gibi maksatla hazırlanmış ibare.
d. 2b/07, 3a/05
d.+ nuş 2b/10
d.+ yı 2b/06, 2b/08, 2b/09, 2b/11, 3a/02, 3a/11, 3b/03, 3b/09, 3b/11, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 6a/02
dünyā (< Ar. *dunyā*) **1.** İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.
d.+ da 3b/09, 5a/05
2. İslam dinine göre, insanların Allah'ın rızasını kazanmak ve asıl âlem olan ahiret âlemindeki ebedi hayata erişebilmek için gönderildikleri imtihan âlemi, geçici âlem, fani âlem.
d.+ sın 5b/05
düz Doğru, düz.
d. 2a/06

E

ecel (< Ar. *ecel*) Ecel, ölüm zamanı, ömrün son demi.
e. 1b/07
e. gel- Eceli gelmek, ölüm vakti gelmek: 1b/07
eger (< F. *ger/eger*) Eğer, şayet. (Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir).
e. 3a/13, 3b/03
ehl (< Ar. *ehl*) Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemaat.
e. 1b/12
e.+ i 3b/08
e.- i cennet Cennet halkı: 1b/12
el El.
e. 6a/02
e. kaldur- Dua etmek için ellerini yukarı doğru kaldırıp açmak: 6a/02
el-fakîr (< Ar. *el-fakîr*) "Zavallı, âciz, biçâre" anlamında tevazu sözü.
e. 6a/09
el-hakîr (< Ar. *el-hakîr*) Eskiden bir kimsenin kendisi için kullandığı tevazu sözü, bendeniz, kulunuz.
e. 6a/09
emîn (< Ar. *emîn*) Güvenlik içinde olan, tehlileden uzak, emniyetli.
e. 3b/04, 3b/05

e. ol- Emniyet içinde olmak: 3b/04, 3b/05
emr (< Ar. *emr*) Emir, buyruk.
e. 3b/13
e. eyle- Bir kimseden bir şey yapmasını istemek; buyurmak; emir vermek: 3b/13
et- (1) Demek, söylemek. ↔ **eyt-**
e.- di 2b/01, 2b/07, 2b/13
et- (2) Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil. "Yapmak, etmek, kılmak" anlamlarında birleşik fiiller yapar.
e.- mese 4a/03
e.- erse (ederse) 5a/06
e.- mege 5a/02, 5a/04
e.- mem 4a/04
heves e. → **heves:** 4a/03
kelâm-ı tevḥîd e. → **kelâm:** 5a/06
su'âl e. → **su'âl:** 5a/02, 5a/04
şefâ'at e. → **şefâ'at:** 4a/04
ev İçinde yaşanan, ikamet edilen yer, konut, mesken, hâne, ikâmetgâh.
e.+ den 2b/05
e.+ ine 3a/03, 3a/06, 3a/12
eyle- "Etmek, yapmak" anlamında yardımcı fiil.
e.- di 1b/09, 1b/13, 2a/13, 3a/09, 3b/13
e.- diler 2a/05, 2a/09, 2a/11, 4a/01
e.- mezdi 2b/04
defn e. → **defn:** 2a/09
emr e. → **emr:** 3b/13
selâm e. → **selâm:** 1b/09
su'âl e. → **su'âl:** 2a/05, 2a/11, 2a/13
ta'accüb e. → **ta'accüb:** 1b/13
tevbe e. → **tevbe:** 3a/09
uğrılık e. → **uğrılık:** 2b/04, 3a/09
vaşiyet e. → **vaşiyet:** 4a/01
eyt- Demek, söylemek. ↔ **et- (1).**
e.- eler (eydeler) 3b/08

F

fâriğ (< Ar. *fâriğ*) Vazgeçmiş, çekilmiş.
f. ol- vazgeçmek, el çekmek, çekilmek: 4b/11
fâtiha (< Ar. *fâtiha*) Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi.
f.+ dan 4b/10
süre-i f. → **süre:** 4b/10
feriştah (< F. *firište*) Melek.
f. 2a/07, 5b/11
f.+ inç 5b/11
f.+ ler 3a/13
fevt (< Ar. *fevt*) Ölüm, mevt.
f. 1b/07, 1b/10

f. ol- Ölmek: 1b/07, 1b/10

G

ğâfil (< Ar. *ğâfil*) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse).

ğ. 3b/11

ğ. ol- Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak: 3b/11

ğark (< Ar. *ğark*) Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş hâlde bulunma, müstağrak.

ğ. 2b/10

ğ. ol- Boğulmak, batmak: 2b/10

ğayrı (< Ar. *ğayr* + T. *i*) Bundan böyle, artık, daha.

ğ. 3a/09

gel- 1. (-den, -e) Gelmek, varmak, ulaşmak.

g.- di 3a/06

g.- e 5a/03

g.- eler 5a/02

g.- üp 1b/14, 2b/13

2. Anlamca kaynaşmış-deyimleşmiş birleşik fiiller yapar.

g.- di 1b/07

ecel g. → **ecel:** 1b/07

getür- 1. (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek.

g.- di 2b/09

g.- diler 4a/01

g.- eler 3b/11

g.- üren 6a/01

g.- se 5a/09

2. (Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak.

g.- e 4b/11

g.- üñ 2a/11

şalavât-ı şerif g. → **şalavât:** 4b/11

gibi Gibi, benzer (Benzetme Edatı).

g. 3b/07

ayun o.+ i gibi ol- → **ay:** 3b/07

gice Gece.

g. 1b/04

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek, izale etmek.

g.- mezdi 2b/06

gir- 1. (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dahil olmak, duhul etmek.

g.- di 3a/04

2. Birleşik fiiller yapar.

g.- ince 5a/01

qabre g. → **qabir:** 5a/01

girü Arkaya doğru, geri.

g. 2a/09

g. dön- Geri dönmek: 2a/09

gök Gökyüzü, sema.

g.+ den 2a/07

g.+ ler 3a/13

gör- (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek, görmek.

g.- üp 3b/08, 5a/11

güsül (< Ar. *gusl*) İslâm dininde, kendini manen temiz hissetmek için dinî kurallara uygun şekilde yıkanma, boy abdesti alma.

ğ. 2b/04

ğ. it- Boy abdesti almak: 2b/04

gün 1. Gün.

g. 1b/05

g.+ i 4b/09

g.+ inde 4b/13

‘arife **g.+ i** → ‘arife: 4b/13

2. Zaman, vakit.

g.+ inde 3b/07, 4a/04

kıyâmet g.+ i → **kıyâmet:** 3b/07, 4a/04

günâh (< F. *gunâh*) Günah, suç, hata.

g.+ ı 3a/13, 3b/02

g.+ ın 5b/04

g.+ ıñ 4a/06

H

haber (< Ar. *haber*) Haber, bilgi, malumat.

h. vir- Haber vermek, bilgi vermek: 2a/13

habîb (< Ar. *habîb*) (Habîbullah “Allah’ın sevgilisi” sözünün kısaltılmışı olarak) Hz. Muhammed.

h.+ im 1b/11

h.+ imiñ 5a/13

hâcet (< Ar. *hâcet*) Allah’tan veya büyük bir makamdan yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi istenen dilek.

h.+ i 6a/02

hak/hakq (< Ar. *hakq*) Hak, Allah, Tanrı.

h. 3a/05

h.+ a 2b/01

h.+ için 3a/13, 5a/12

h.+ uñ 2a/08

h. te‘âlâ Yüce Allah: 1b/09, 3a/01, 3a/12, 4a/06, 5a/03

hâl (< Ar. *hâl*) Durum, vaziyet.

h.+ lerine 3b/08

hâş (< Ar. *hâşş*) Seçkin, temayüz etmiş (kimse).

h. 1b/10

hayrân (< Ar. *hayrân*) Şaşkın, şaşırıp kalmış kimse.

h. 2a/08

h. ol- Şaşırarak, şaşırıp kalmak: 2a/08

hazâ (< Ar. *hazâ*) “Bu, şu, o” anlamında olup Türkçede kalıplaşmış bazı Arapça kullanılışların içinde geçer.

h. 1b/01

hâzır (< Ar. *hâzır*) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.

h. 2a/04

h. ol- Hazır durumda bulunmak: 2a/04

hazret (< Ar. *hazret*) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır.

h.- i peygamber Peygamber hazretleri: 1b/03

h.- i resül Resul hazretleri: 2a/01, 2a/09

h.- i resülallâh Resul hazretleri: 3b/13

h.- i resülullâh Resul hazretleri: 1b/13

hemân (< F. *hemân*) Hemen.

h. 2b/03

her (< F. *her*) Her, her bir.

h. 1b/04, 1b/12, 3a/11, 3b/12, 4a/02, 4a/04, 4b/09, 4b/10, 5a/09, 5a/10, 6a/01

heves (< Ar. *heves*) Heves, şevk, arzu, istek.

h. 4a/03

h. et- Heveslenmek: 4a/03

heybet (< Ar. *heybet*) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet.

h.+ inden 3b/04

hiç (< F. *hiç*) Hiç, hiçbir, asla, katiyen.

h. 2b/02

hikmet (< Ar. *hikmet*) Bir şeyin oluşundaki akıl erdirilemeyen sebep, gizli sebep.

h. 2a/02

h.+ ine 2a/08

hişâr (< Ar. *hişâr*) Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen etrafı hendeklerle çevrili küçük kale, kerman.

h. 5a/03

hiţâb (< Ar. *hiţâb*) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.

h. 5a/03

hoca (< F. *hōca*) Dinî hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi.

h.+ lar 6a/09

hürî (< F. *hürî*) Cennet kızı.

h. 3b/06

İ

i- İmek (cevher fiili). “idi, imiş, ise, iken” şekilleri vardır.

boz i.- di 6a/09

toz i.- di 6a/08

var i.- di 1b/04, 2a/13, 3a/03

yaz i.- di 6a/08

iç İç, iç taraf, içerisi.

i.+ inde 3a/05

i.+ ine 3b/05

içün İçin, diye.

i. 3a/03, 5b/12

iki İki sayısı.

i. 4b/09, 5b/02, 6a/01

îmân (< Ar. *îmân*) Allah’a inanma, dinî inanç.

î.+ ı 5a/12

imdi Şimdi.

i. 3a/10, 3b/10

in- (Bulunduğu yerden) Aşağıya doğru gelmek.

i.- di 1b/09

iriş- Belli bir meraleye ulaşmak, istenen ve özlenen olgunluğa gelmek, ihraz etmek.

i.- di 2a/12

ismâ ilî (< Ar. *ismâ il* + F. *î*) İsmâiliye fırkasına mensup olan kimse.

i. 6a/10

iş Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.

i.+ i 1b/06, 2b/02

işit- Duymak, işitmek.

i.- di 1b/13

i.- ince (işidince) 2b/07

i.- üp (işidüp) 5a/11

işle- Yapmak, işlemek.

i.- di 2a/12

i.- rdi 1b/06

it- 1. Yapmak, etmek, kılmak, işlemek.

i.- erim (iderim) 5b/06

2. Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.

i.- e (ide) 5b/12

i.- er (ider) 2b/02

i.- erdi (iderdi) 1b/04, 1b/06

i.- erdik (iderdik) 2a/02

i.- erim (iderim) 5b/05

i.- erse (iderse) 3b/12

i.- meyeler 3b/12

i.- üp (idüp) 2b/04

güsül i. → **güsül:** 2b/04

la net i. → **la net:** 1b/06, 2a/02

ma mür i. → **ma mür:** 5b/05

şek i. → **şek:** 3b/12

şek ve şüphe i. → **şek ve şüphe:** 3b/12

tesbîh i. → **tesbîh:** 5b/12

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2020, Yıl 8, Sayı: 21

Issn: 2147-8872

uğrılık i. → **uğrılık:** 1b/04, 2b/02
 'izz (< Ar. 'izz) Yücelik, ululuk, şeref, değer,
 itibar.
 'i.+ im 5a/12
 'i.+ üm 3a/12

K

qabir (< Ar. *qabr*) Mezar.
q.+ e (qabre) 5a/01
q.+ i (qabri) 3b/05
q. 'azābı Öldükten sonra kabirde çekilecek
 azap: 3b/04
q.+ e gir- Ölmek: 5a/01
qaçan Ne vakit, ne zaman ki.
q. 2b/03
qadar (< Ar. *qadar*) "Kadar, miktar, ölçü, derece,
 zaman, -dek, aşağı yukarı vb." anlamlara
 gelecek şekilde kullanılır.
q. 2a/07
qādir (< Ar. *qādir*) Kudret ve kuvvet sahibi, yapı-
 bilme gücüne malik olan (kimse), muktedir.
q. ol- Gücü yetmek, muktedir olmak: 5a/05
kāfir (< Ar. *kāfir*) Allah'ın varlığına ve birliğine,
 Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve
 Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut
 bunlardan birini inkar eden kimse.
k. ol- Kâfir olmak, Allah'ı inkâr edenlerden
 olmak: 3b/13
qal- (Bir iş veya etkinlik için) Yapılamamak,
 tamamlanamamak, geri bırakılmak.
q.- mış 5b/01, 5b/02
qazāya q. → **qazā:** 5b/01
qaldur- Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir
 seviyeye çıkarmak.
q.- up 6a/02
el q. → **el:** 6a/02
qanda Nerede.
q. 2b/12
q.+ dur 2b/08
qapan- Kapalı duruma getirilmek.
q.- a 5b/09
qapu Kapı.
q. 3b/05
q.+ sı 5b/09, 5b/10
qat Huzur, yan, ön.
q.+ ina 2b/09
qatre (< Ar. *qatre*) Damla.
q.+ since 3b/01
qavm (< Ar. *qavm*) Aynı soydan gelen, dil, töre
 ve kültürleri ortak olan insan topluluğu,
 budun.
q. 1b/07

qazā (< Ar. *qazā*) Zamanında kılınmayan namazın
 ve tutulmayan orucun şeriatın gerektirdiği
 kurallara uygun olarak sonradan kılınması
 ve tutulması.
q.+ ya qal- Vaktinde yerine getirilemeyen
 oruç, namaz gibi görevleri sonradan yerine
 getirmek suretiyle bırakmak: 5b/01
kefen (< Ar. *kefen*) Gömülmeden önce ölünün sar-
 rıldığı beyaz bez.
k.+ ine 3b/03
k.+ e koy- Kefene sarmak, kefenlemek: 2a/03
kelām (< Ar. *kelām*) Tek kelime veya kelimeler-
 den meydana gelmiş söz, ifade.
k.- ı tevḥīd et- Allah'ın bir olduğunu söyle-
 mek: 5a/06
kere (< Ar. *kerre*) Defa, kez, sefer.
k. 3a/07, 4b/11, 4b/12, 5a/01
qıl- "Etmek, kılmak, yapmak" anlamında yardım-
 cı fiiller yapar.
q.- a 1b/12
q.- dı 3a/01, 2b/11
q.- mağa 2a/03
q.- sa 4b/09, 6a/01
q.- sun 1b/11
namāz q. → **namāz:** 1b/11, 1b/12, 2a/03,
 4b/09, 6a/01
selām q. → **selām:** 3a/01
ta' accüb q. → **ta' accüb:** 2b/11
qiyāmet (< Ar. *qiyāmet*) Ölülerin tekrar dirileceği
 ve mahşerde toplanmak üzere, Allah'tan
 başka bütün varlıkların yok olacağı zaman,
 hesap günü, din günü.
q. 3b/07, 4a/04
q.+ de 5a/06
q.+ e 5b/12
q. günü Allah'tan başka bütün varlıkların yok
 olacağı, ölülerin hesap vermek üzere tekrar
 diriltileceği gün: 3b/07, 4a/04
yevm-i q. → **yevm:** 5a/06
qız Kız.
q. 2b/01, 2b/08
q.+ ı 2a/13
q.+ in 5b/07
q.+ ları 3b/06
ki Ki (Bağlama edatı).
k. 1b/10, 2a/07, 3a/01, 3a/12, 3b/09, 5a/08,
 5b/11
kim (1) Kim, hangi kimse (Soru zamiri).
k. 1b/12, 3a/11, 3b/12, 4a/02, 4a/04, 4b/09,
 5a/05, 5a/09, 5a/10, 6a/01
kim (2) Kim, ki (Bağlama edatı).
k. 3b/08
kimse Kimse, herhangi bir kişi.

- k.** 2a/11
kişi İnsan, kimse, şahıs.
k. 1b/06, 3b/03, 5a/01
k.+ ye 6a/01
ko- (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.
 ↔ **ko-**
ko- **sa** 3a/12
ko- (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.
 ↔ **ko-**
ko- **dılar** 2a/03
ko- **sa** 3b/04
kefen **ko-** → **kefen:** 2a/03
köşk (< F. *küşk*) Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.
k. 5b/08
k.+ ler 3b/02
kul Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.
ko- **larım** 1b/10
ko- **um** 1b/10, 3a/02, 5a/04, 5a/10, 5b/12
ko- **uma** 5a/05
ko- **umı** 5a/12
ko- **umu** 3a/13
kurı Nemi, suyu olmayan.
ko- 6a/08
kuyu Belli bir maksatla kazılmış, derinliği bu maksada göre az veya çok olabilen çukur.
ko- 1b/08
ko- **dan** 1b/14

L

- la'net** (< Ar. *la'net*) Bir kimse için Allah'tan sonsuza kadar başış ve merhametten yoksun kalmasını dileme, beddua, ilenç.
l. 1b/06, 2a/02
l. it- Birinin veya bir şeyin kötülüğünü istemek, ilenmek, beddua etmek, lanetlemek: 1b/06, 2a/02

M

- mağrib** (< Ar. *mağrib*) Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp.
m.+ e 3b/06
mahlūk (< Ar. *mahlūk*) Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık.
m. 3b/01
māl (< Ar. *māl*) Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, varlık, servet.
m. 3a/04
ma'mūr (< Ar. *ma'mūr*) Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.
m. 5b/05

- m. it-** Geliştirip güzelleştirmek, bayındır bir duruma getirmek: 5b/05
maşriḳ (< Ar. *meşriḳ*) Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.
m.+ dan 3b/05
melek (< Ar. *melek* < İbr.) Gözle görülüp elle tutulmayan, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah'a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri, melek.
m. 4a/05
men Azeri lehçesinde ve bazı ağızlarda birinci tekil şahıs zamiri "ben" yerine kullanılır.
 ↔ **ben.**
m. 6a/09
merkeb (< Ar. *merkeb*) Eşek.
m.+ im 6a/09
mertebe (< Ar. *mertebe*) Rütbe, pâyve.
m.+ ye 2a/12
meyyit (< Ar. *meyyit*) Ölmüş insan, ölü.
muḥammed (< k.a.) Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslâm peygamberinin adıdır, Hz. Muhammed.
m. 1b/09, 2b/13, 3a/11, 3b/10, 4b/12
muştuluk Müjde.
m. 4a/05
mübârek (< Ar. *mübârek*) Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.
m. 2a/04, 2a/06
mühr (< F. *muhr*) Mühür, damga.
m. 5a/09, 5a/11, 5a/13, 5b/13
m.- i şerif Mübarek dua (Metinde mübarek duanın yazılmış olduğu mühürlü kâğıt için kullanılmıştır): 5a/09, 5a/11, 5a/13, 5b/13
münker (< Ar. *munker*) İnsanı ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.
m. 3b/04, 5a/02, 5a/04

N

- nā'il** (< Ar. *nā'il*) İsteddiği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, muradına eren.
n. 3b/10
n. ol- Erişmek, elde etmek, ulaşmak: 3b/10
namāz (< F. *nemāz*) İslâm dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.
n. 4b/09, 6a/01
n.+ dan 4b/10
n.+ in 1b/11, 1b/12, 2a/03, 5b/01
n.+ in 3a/07, 3a/08
n. kı- Namaz ibadetini yerine getirmek: 1b/11, 1b/12, 2a/03, 4b/09, 6a/01

TÜRÜK

nâzil (< Ar. *nâzil*) Yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden.

n. 2a/07

n. ol- İnmek, nüzul etmek: 2a/07

ne Ne, hangi şey (Soru zamiri).

n. 4b/10

neden Ne sebepten, niçin.

n. 2a/12

nekîr (< Ar. *nekîr*) İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

n. 3b/04, 5a/02, 5a/04

nice 1. Çok, pek çok, birçok.

n. 3b/02

2. Nasıl.

n. 2a/12

niçün (< *ne + içün*) Bir şeyin sebebini ve amacını sormak amacıyla kullanılan “neden, hangi sebeple, hangi sebepten ötürü?” anlamında soru zarfı.

n. 3b/09

n'ol- (< *ne + ol-*) Ne olmak.

n.- a 2a/02

nūr (< Ar. *nūr*) Işık, aydınlık, parlaklık, nur, ziya.

n.+ ı 2b/10

O

oğul Erkek evlat, genç delikanlı, oğul.

o.+ m (oğlm) 5b/06

oķu- Okumak.

o.- dı 2b/10, 3a/06

o.- dılar 4a/01

o.- maduķ 3b/09

o.- maĝa 3a/08

o.- rdı 2b/06

o.- rsa 4b/10

o.- sa 3a/11, 6a/02

o.- sun 4b/10

o.- ya 4a/05

o.- yalar 3b/11

o.- yan 5b/13

o.- yup 3a/10

oķut- Okuma işini başkasına yaptırmak, okutmak.

o.- masa 4a/02

ol- 1. Bulunmak, var olmak.

o.- a 3b/06, 3b/07, 5b/12

o.- an 3b/01

o.- sa 3b/02

2. Bir yere mensup olmak.

o.- an 5a/09, 5a/13

3. (İsimlerden sonra geldiğinde) ... hâline gelmek.

o.- mış 5a/03

4. “Olmak, bulunmak, meydana gelmek” anlamında yardımcı fiil.

o.- a 3b/04, 3b/05, 3b/06, 3b/07, 5a/06, 6a/02

o.- alar 3b/08

o.- dı 1b/07, 1b/10, 2a/07, 2b/10

o.- dılar 2a/04, 2a/08

o.- masun 5a/05

o.- mayup 3b/11

o.- unca 4b/11

o.- ur 3b/13, , 5a/01, 5a/10

o.- urduķ 3b/10

ayuķ on dördi gibi o. → **ay:** 3b/07

āzād o. → **āzād:** 5a/10

emîn o. → **emîn:** 3b/04, 3b/05

fāriĝ o. → **fāriĝ:** 4b/11

fevt o. → **fevt:** 1b/07, 1b/10

ĝāfil o. → **ĝāfil:** 3b/11

ĝarķ o. → **ĝarķ:** 2b/10

ħayrān o. → **ħayrān:** 2a/08

ħāzır o. → **ħāzır:** 2a/04

ķādir o. → **ķādir:** 5a/05

kāfir o. → **kāfir:** 3b/13

nā' il o. → **nā' il:** 3b/10

nāzil o. → **nāzil:** 2a/07

pişmān o. → **pişmān:** 3b/08

rāħmet o. → **rāħmet:** 5a/06

revā o. → **revā:** 6a/02

yoldaş o. → **yoldaş:** 3b/06

ol O (İşaret sıfatı).

o. 1b/14, 2a/03, 2a/07, 2a/09, 2b/04, 2b/07, 2b/12, 3a/06, 3b/09, 4b/09, 5a/01, 5a/10, 5a/12, 5b/11, 5b/12

olun- Etmek yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren ve eskiden daha çok kullanılıp şimdi kullanım alanı daralmış bulunan yardımcı fiil.

o.- ur 1b/03

rivāyet o. → **rivāyet:** 1b/03

on On sayısı.

o. 1b/06, 2b/02

on dört On dört sayısı.

o.+ i (on dördi) 3b/07

ayuķ o.+ i gibi ol- → **ay:** 3b/07

oruç (< F. *rūze*) İslâm dininin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibadet, oruç ibadeti.

o.+ m (orucm) 5b/02

Ö

öde- Bir borcu ortadan kaldırmak; borç ilişkisini sona erdirmek; borç hesabını kapatmak.

ö.- rim 5b/02, 5b/03

P

pāre (< F. *pāre*) Para.

y.+ e 5b/01, 5b/02, 5b/03, 5b/04, 5b/06, 5b/07,
5b/08, 5b/09, 5b/10

parmağ Parmak.

p.+ ı 2a/04

baş p. → **baş:** 2a/04

peygamber (< F. *peygāmbēr*) Hz. Muhammed.

p. 1b/05

hazret-i p. → **hazret:** 1b/03

pişmān (< F. *peşīmān*) Yaptığına üzülmüş hayıflan-
nan, esef eden, nâdim.

p. 3b/08

p. ol- Yaptığı şeyin yanlış sonuç verdiğini gö-
rerek üzülmek, yaptığına hayıflanmak, esef
etmek: 3b/08

R

rahmet (< Ar. *rahmet*) Allah'ın yarattıklarına
olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. 5a/06

r. ol- (Kişi için) Merhamet edilmek, merhamet
bulmak: 5a/06

ramazān (< Ar. *ramāzan*) Arabî ayların şaban ve
şevval arasında kalan ve devamı boyunca
oruç tutulan dokuzuncu ayı.

r. 4b/13

receb (< Ar. *receb*) Arabî ayların cemâziyelâhir
ile şâban arasında kalan yedincisi, üç ayla-
rın ilki.

r. 4b/09

r.- i şerif Mübarek recep ayı: 2b/03

rek'at (< Ar. *rek'at*) Namazda kıyam, rükû ve iki
defa secdeden meydana gelen bölüm.

r. 4b/09, 6a/01

resûl (< Ar. *resûl*) Hz. Muhammed.

r. 2a/06, 2b/09

hazret-i r. → **hazret:** 2a/01, 2a/09

resûlallāh (< Ar. *resûl* + Ar. *allāh*) "Allah'ın
elçisi" Hz. Muhammed.

r. 2a/04, 2a/05, 2b/01, 2b/06, 2b/09, 2b/11,
4b/12

r.+ a 1b/08

r.+ u te'ālā "Yüce Allah'ın peygamberi", Hz.
Muhammed: 5a/07

hazret-i r. → **hazret:** 1b/13, 3b/13

revā (< F. *revā*) Layık, uygun, yerinde.

r. 6a/02

r. ol- Yerine gelmek, gerçekleşmek: 6a/02

risāle (< Ar. *risāle*) Din, bilim, sanat vb. konular-
da yazılmış küçük kitap, broşür.

r. 1b/01

r.- i uğrı 'abbās Uğru Abbas risalesi: 1b/01
rivāyet (< Ar. *rivāyet*) Bir haberi, söz veya olayı
nakletme, anlatma, bildirme.

r. 1b/03

r. olun- (Bir haber, olay veya söz için) Ağız-
dan ağıza söylenmek; aktarılmak; yayılmak:
1b/03

rüşen (< F. *rüşen*) Parlak, aydın, aydınlık.

r. 5b/06

S

sā'at (< Ar. *sā'at*) Vakit, zaman, an.

s. 2b/12

şabāh (< Ar. *şabāh*) Sabah, günün başlangıcı,
gündüzün ilk saatleri.

ş. 3a/07

şağış Sayı, adet, miktar.

ş.+ mca 3a/13

şalavāt (< Ar. *şalavāt*) Hz. Muhammed'e ve onun
soyundan gelenlere saygı ifade etmek için
okunan "Allah'ım efendimiz Muhammed'e
ve onun soyundan gelenlere salat ve selam
olsun." anlamına gelen dua.

ş. 4b/11

ş.- ı şerif getir- Sevap kazanmak için veya
Hz. Muhammed'in ruhaniyetine sığınmak
amacıyla salavat okumak: 4b/11

şandık (< Ar. *şandūk* < Yun.) İçine saklanması
istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir
kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası. ↔

şanduk.

ş.+ in 3a/04

ş.+ uş 3a/05

şanduk (< Ar. *şandūk* < Yun.) İçine saklanması
istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir
kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası. ↔

şandık.

ş.+ dan 2b/08

sağa Sana.

s. 1b/09, 3a/01

sekiz Sekiz sayısı.

s. 5b/09, 5b/10

selām (< Ar. *selām*) Bir kimseye doğrudan,
mektup veya bir kimse aracılığıyla iletilen
iyi dilek, esenlik, sevgi, saygı ifadesi.

s. 1b/09, 3a/01

s. eyle- (Birine bir kimse ile veya mektupla)
Selamını bildirmek: 1b/09

s. kıl- (Birine bir kimse ile veya mektupla)
Selamını bildirmek, selam kılmak: 3a/01

sen Sen (İkinci tekil şahıs zamiri).

s.+ üş 3a/11, 4a/06

sene (< Ar. *sene*) Yıl, sâl.

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2020, Yıl 8, Sayı: 21

Issn: 2147-8872

s. 6a/11

sevāb (< Ar. *sevāb*) İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükafat.

ş.+ a 3b/10

sin Mezar, kabir.

s.+ üñ 5a/02

sonra Sonra, ondan sonra, ...in ardından.

ş. 3a/07, 3a/08, 4b/10

söyleş- Karşılıklı konuşmak, sohbet etme.

s.- ene 1b/05

su' al (< Ar. *su'āl*) Sorulan şey, soru.

s. 2a/05, 2a/11, 2a/13, 5a/02, 5a/04

s. **et-** Sormak: 5a/02, 5a/04s. **eyle-** Sormak: 2a/05, 2a/11, 2a/13

süre (< Ar. *sūre*) Kur'ân-ı Kerim en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.

s. 4b/10

s.- **i fâtiha** Fatihâ sûresi: 4b/10

Ş

şefâ' at (< Ar. *şefâ'at*) Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

ş. 4a/04

ş. **et-** Şefaatte bulunmak: 4a/04

şehr/şehir (< F. *şehr*) Şehir, kent, il.

ş.+ den 4a/02

ş.+ e 4a/03

şek (< Ar. *şekk*) Şüphe, zan.

ş. 3b/12

ş. **it-** Şüphe etmek: 3b/12ş. **ve şüphe it-** Şüphe etmek, kuşkulanmak: 3b/12

şerîf (< Ar. *şerîf*) Şerefli, kutsal, mübarek.

ş. 2b/03, 4b/11

ş.+ i 5a/09, 5a/11, 5a/13, 5b/13

mühr-i ş.+ i → **mühr:** 5a/09, 5a/11, 5a/13, 5b/13**receb-i ş.** → **receb:** 2b/03**şalavât-i ş. getir-** → **şalavât:** 4b/11

şimdi (< *şu + imdi*) Şimdi, şu an.

ş. 2b/07, 3b/09

şüphe (< Ar. *şubhe*) Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek.

ş. 3b/12

şek ve ş. **it-** → **şek:** 3b/12

T

tā (< F. *tā*) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar. Genellikle *dek*, *değîn*, *kadar*, *beri*, vb. edatlarla kullanılır.

t. 3b/09

ta' accüb (< Ar. *te' accub*) Şaşma, hayret etme.

t. 1b/13, 2b/11

t. **eyle-** Şaşmak, hayret etmek: 1b/13t. **kııl-** Şaşırmak, hayret etmek: 2b/11

tamām (< Ar. *temām*) Tam olarak, eksiksiz.

t. 4b/13

tağrı Tanrı, Allah.

t. 4a/05

taşra Dışarı.

t. 2b/05

t. **çık-** Dışarı çıkmak: 2b/05

ta' zīm (< Ar. *ta' zīm*) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t.+ de 3b/08

te' alā (< Ar. *te' alā*) “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. 1b/09, 3a/01, 3a/12, 4a/06, 5a/03, 5a/07

t.+ **dan** 5a/03t.+ **nuğ** 2b/05**allāhu t.** → **allāh:** 2b/05**hâk t.** → **hâk:** 1b/09, 3a/01, 3a/12, 4a/06, 5a/03**resūlallāhu t.** → **resūlallāh:** 5a/07

tesbîh (< Ar. *tesbîh*) Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.

t. 5b/12

t. **it-** Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek: 5b/12

tevbe (< Ar. *tevbe*) İşlenilen bir günah ya da yapılan bir hatadan dolayı pişmanlık duyarak bir daha yapmamaya karar ve söz verme.

t. 3a/09

t. **eyle-** İşlediği bir hatayı, suç veya günahı bir daha yapmamaya karar vermek, söz vermek: 3a/09

tevhîd (< Ar. *tevhîd*) “Lâ ilâhe illallah” sözünü söyleme, zikretme.

t. 5a/01, 5a/06

kelām-ı t. et- → **kelām:** 5a/06

toğsan toğuz biğ Doksan dokuz bin sayısı.

t. 4b/13

toğuz Dokuz sayısı.

ç. 5b/10

toz Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. idi 6a/08

tur- 1. Kalmak, durmak, beklemek.

ç.- dı 2a/05

2. Ayağa kalkmak, doğrulmak, kıyam etmek.

ç.- up 2b/03

U

uğrılık Hırsızlık.

u. 1b/04, 2b/02, 2b/04, 3a/03, 3a/09

u. eyle- Hırsızlık etmek: 2b/04, 3a/09

u. it- Hırsızlık yapmak: 1b/04, 2b/02

uğrı 'abbās (< k.a.) Hırsız Abbas, hikâyede hırsızlık yapmasıyla bilinen kişidir.

u. 1b/04, 2a/10, 2b/11, 3a/02, 3a/03

u.+ ı 1b/14

risāle-i u. → **risāle:** 1b/01

ulaşdur- Ulaşmasını sağlamak.

u.- masa 4a/03

Ü

üç Üç sayısı.

ü. 5b/03

ümmet (< Ar. *ummet*) Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk.

ü.+ e 4a/01

ü.+ inden 5a/13

ü.+ ümden 5a/08

ü.+ üğnden 3a/11

üzere Üzerinde.

ü. 2a/05

V

var Kainatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey).

v. 3a/04

v. idi 1b/04, 2a/13, 3a/03

var- Gitmek.

v.- sun 1b/11

v.- up 2b/08

vaşiyet (< Ar. *vaşiyet*) Nasihat, öğüt.

v. 4a/01

v. eyle- Öğüt vermek, nasihat etmek: 4a/01

ve (< Ar. *ve*) İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

v. 1b/04, 1b/05, 1b/12, 2a/12, 2b/02, 3a/01, 3a/08, 3a/09, 3a/12, 3b/01, 3b/02, 3b/03, 3b/04, 3b/05, 3b/06, 3b/07, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 4a/01, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4b/12,

5a/02, 5a/04, 5a/11, 5a/12, 5b/05, 5b/07, 5b/13, 6a/01

şek v. şüphe it- → **şek:** 3b/12

velī (< Ar. *velī*) Cenâb-ı Hakk'a yakınlık mertebelerini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

v. 1b/10

veyāhūd (< Ar. *ve* + F. *yāhūd*) Yahut, veya.

v. 3a/12

vir- 1. (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek.

v.- üp 5b/01, 5b/02, 5b/03, 5b/04, 5b/06, 5b/07, 5b/08, 5b/09, 5b/10

2. (Bir şeyi karşılık beklemeden birine) Bırakmak, bağışlamak.

v.- em 3b/03, 5b/08, 5b/11

3. Birleşik fiiller yapar.

v.- sin 2a/13

haber v. → **haber:** 2a/13

Y

yā (< Ar. *yā*) Ey.

y. 1b/09, 2a/05, 2b/01, 2b/13, 3a/11, 3b/10, 4a/05, 4b/12, 5a/04

yadşu Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit.

y. 3a/08

yaña Yine, gene, tekrar.

y. 2b/04

yarar İşe yarar, faydalı.

y. 2b/01

yarın Gelecek, ilerideki zaman.

y. 4a/04

yarlıga- (Allah) Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.

y.- dı 4a/06

yaz- (Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek, yazmak.

y.- alar 3b/11

y.- an 5b/13

y.- dılar 4a/01

y.- dım 6a/08

y.- mağa 4a/03

y.- up 5a/09

yaz Yaz mevsimi.

y. idi 6a/08

yazdur- Yazmak işini başkasına yaptırmak, yazılmasını sağlamak.

y.- an 5b/13

y.- masa 5a/11

y.- sa 5b/01, 5b/02, 5b/03, 5b/05, 5b/06, 5b/07, 5b/08, 5b/09, 5b/10

y.- up 3b/03

yedi Yedi sayısı.

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2020, Yıl 8, Sayı: 21

Issn: 2147-8872

y. 5b/08, 5b/09
yer 1. Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin.
 y. 2a/08
 y.+ ler 6a/08
2. Mevki, mekan, mahal.
 y.+ e 1b/08
3. Güneş sisteminde yer alan, insanların üzerinde yaşadıkları gezegen, dünya.
 y.+ ler 3a/13
yeryüzi Dünya.
 y.+ nde 3a/02, 3b/01
yetmiş biğ Yetmiş bin sayısı.
 y. 5b/11
yevm (< Ar. *yevm*) Gün.
 y. 5a/06
y.- i kıyāmet Kıyamet günü: 5a/06
yıl Sene, sâl.
 y.+ dur 1b/06, 2b/02
yoğ Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).
 y. 2b/02
 y.+ dur 5a/12
yoldaş Arkadaş, dost.
 y. 3b/06

y. ol- Arkadaş olmak, dost olmak: 3b/06
yu- Yıkamak.
 y.- yup 2a/03
yüz Surat, çehre, yüz.
 y.+ i 3b/07
 y.+ ine 2b/10
yüz bir Yüz bir sayısı.
 y. 4b/12
yüz on bir Yüz on bir sayısı.
 y. 4b/11

Z

zāhid (< Ar. *zāhid*) Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden, züht ve takva sahibi, dindar, müttaki (kimse).
 z. 3a/02
zamān (< Ar. *zemān*) **1.** Zaman, vakit.
 z.+ dan 3a/06
2. Devir, dönem, çağ.
 z.+ mda 1b/03
zinhār (< F. *zinhār*) Sakın, aman, asla.
 z. 3b/11
zīrā (< F. *zīrā*) Çünkü, şundan dolayı.
 z. 5a/05

10.2. Arapça İbareler Dizini

‘**aleyhi’s-selām** (< Ar. cümle) “Selam onun üzerine olsun.”

a. 1b/03, 1b/05, 1b/08, 2b/12, 5a/08

allāhu a‘lem bi’ş-şavāb (< Ar. cümle) “Allah doğrusunu daha iyi bilir.”

a. 4a/06, 6a/03

allāhümme erzuqnā bi-ḥaqqi seyyidü’l mürselin (< Ar. cümle) “Ey Allah’ım bizi peygamberlerin efendisi hürmetine rızıklandır.” anlamında bir dua cümlesidir.

a. 5a/07

bismillāhirrahmānirrahīm (Ar. ibare) “Bağışlayan ve esirgeyen Allah’ın adıyla”

b. 1b/02

ne‘üzübillāh (< Ar. ibare) Tehlikeli ve nahoş bir durum karşısında “Allah’a sığındık, Allah korusun” anlamında kullanılır.

n. 3b/13

şallallāhu ‘aleyhi ve sellem (< Ar. cümle) “Allah’ın salât ve selamı onun üzerine olsun.” anlamında Hz. Muhammed için kullanılan bir dua cümlesidir.

ş. 2b/13, 3a/11

sübḥānallāh (< Ar. ibare) “Allah’ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim.” anlamındadır. Bu ifade çoğu zaman şaşma anlatmak için kullanılır.

s. 2a/01

10.3. Kavram Alanları Dizini

Risāle-i Uğru Abbās, dinî ve ahlaki konuda yazılmış kısa bir risaledir. Eserde madde başı olarak toplam 305 kelime geçmektedir. Eserdeki önemli kavramlar ve bu kavramlarla ilişkili kelimeler aşağıda 8 başlık altında gösterilmiştir. Kelimelerin yanında parantez içinde geçiş sıklıkları da verilmiştir.

1. Dinî ve Ahlaki

Kavramlar

āhret (1)
allāh (2)
‘amel (3)
‘arife (1)
‘arş (1)
aşḥāb (3)
‘azāb (2)
cebrā’īl (2)
cehennem (2)
cennet (4)
du‘ā (16)
dünyā (1)
fātiḥa (1)
ferişteler (4)
ğusül (1)
günāh (4)
ḥabīb (2)
ḥācet (1)
ḥaḳ/ḥaḳḳ (10)
ḥoca (1)
ḥūrī (1)
īmān (1)
kāfir (1)
ḳazā (1)
ḳiyāmet (4)
ḳul (9)
la‘net (2)
melek (1)
muḥammed (5)
münker (3)
namāz (9)
nekīr (3)
oruç (1)

peygamber (2)

rahmet (2)

rek‘at (2)

resūl (4)

resūlallāh (11)

şalavāt (1)

sevāb (1)

sūre (1)

şefā‘at (1)

tañrı (1)

tesbīḥ (1)

tevbe (1)

tevḥīd (2)

ümme (4)

velī (1)

zāhid (1)

2. Ölümle İlgili

Kavramlar

defn (1)

ecel (1)

fevt (2)

ḳabir (3)

kefen (2)

sin (1)

yu- (1)

3. Zaman

aḥşam (1)

ay (6)

dā‘im (2)

dā‘imā (1)

gice (1)

gün (5)

imdi (2)

sā‘at (1)

şabāḥ (1)

sene (1)

şimdi (2)

yadşu (1)

yarın (1)

yaz (1)

yevm (1)

yıl (2)

zamān (2)

4. Ay İsimleri

cemāziyü’l-evvel (1)

ramazān (1)

receb (2)

5. Sayılar ve Saymak

‘aded (1)

altı (1)

beş (1)

biç altı yüz (1)

biç iki yüz doksan dört (1)

bir (1)

dört (1)

iki (3)

kere (4)

on (2)

on dört (1)

şağış (1)

sekiz (2)

toḳsan toḳuz biç (1)

toḳuz (1)

üç (1)

yedi (2)

yüz bir (1)

yüz on bir (1)

6. Coğrafi Kavramlar

ay (1)

dünyā (2)

gök (2)	baba (1)	hişâr (1)
mağrib (1)	dost (1)	köşk (2)
maşriğ (1)	kıız (5)	yer (4)
yeryüzi (2)	yoldaş (1)	
7. İnsan İlişkileriyle Alakalı Kavramlar	8. Mekân	
	ev (4)	

Eserde geçen kavramların madde başlarının sayısına göre oransal dağılımı şöyledir: 1. Dinî ve ahlaki kavramlar: 49 kelime (%16,06) 2. Ölümle ilgili kavramlar: 7 kelime (%2,29) 3. Zamanla ilgili kavramlar: 17 kelime (%5,57) 4. Ay isimleri: 3 kelime (%0,98) 5. Sayılar ve saymakla ilgili kavramlar: 19 kelime (%6,22) 6. Coğrafi kavramlar: 6 kelime (%1,96) 7. İnsan ilişkileriyle ilgili kavramlar: 4 kelime (%1,31) 8. Mekânla ilgili kavramlar: 4 kelime (%1,31). Bu sekiz kavram toplam madde başı kelimelerin %35,7'sini oluşturmaktadır.

Eserde dinî ve ahlaki kavramlarla ilgili en sık kullanılan 5 kelime şunlardır: 1. du'â (16) 2. resûlallâh (11) 3. hağ/hağğ (10) 4. kul (9) 5. muhammed (5). Eserin anahtar kelimesi du'â'dır. Eser kutsal bir duanın halk arasında okunup yaygınlaşması için yazılmıştır. Bu nedenle kavram olarak en çok dua kelimesinin geçmesi normaldir. Eserde Peygamber ile ilgili kelimelerin toplamı 18, Allah kavramı ile ilgili kelimelerin sayısı 14'tür. Eserde Hz. Muhammed ile ilgili kelimelerin daha çok olmasının sebebi, hikâyede daha çok Peygamber'in konuşturulması ve kutsal duanın Peygamber üzerinden sahabelere emanet edilmesi. Hikâyenin ilerlemesi Peygamber üzerinden sağlanmıştır. Allah, İslam dininde her şeyin tek ve mutlak yaratıcısıdır. Yeri geldikçe O'nun adı zikredilmiş ve buyrukları bildirilmiştir. Allah'tan Peygamber'e gelen mesajlar Cebrail vasıtası ile iletilmektedir. Cebrail kavramı eserde 2 kez geçmektedir fakat bu konuşmalar kısa bir metin içinde uzun sayılabilecek türdendir.

Eserde diğer kavram grupları içinde en çok şu kelimeler geçmektedir: 1. ay (6) 2. gün (5) 3. kız (5) 4. ev (4). Bu kavramlar da mübarek dua ile ilişkili alt kelimelerdir. Ay ve gün kavramları ramazan ayı ve cuma günü ile ilgilidir. Uğru Abbâs, ramazan ayında evine kapanıp bu mübarek duayı okuyup o ay hiç hırsızlık yapmazdı. Uğru Abbâs'ın kızı bu mübarek duayı Peygamber'e veriyor ve bu konuda onunla konuşuyor. Gün kelimesi ise daha çok kıyamet günü ve mübarek günleri hatırlatmak için kullanılmıştır.

11. Eserin Söz Varlığı

Bu bölümde *Risâle-i Uğru Abbâs* mesnevisi üzerine yapılan dizinden hareketle sözcük varlığı incelemesi yapılacaktır. İnceleme şu üç aşamadan oluşacaktır: 1. Dizinde yer alan madde başlarının alfabetik olarak dağılımı 2. Dizinde yer alan madde başlarının ait olduğu dillere göre dağılımı 3. Dizindeki madde başlarının kelime kategorisine (isim/fiil) göre dağılımı.

11.1. Madde Başlarının Alfabetik Dağılımı ve Sayısal İstatistikleri

Ön Ses	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
a	29	9.50
b	23	7.54
c	7	2.29
ç	6	1.96
d	18	5.90

e	13	4.26
f	4	1.31
g	15	4.91
h	20	6.55
i	14	4.59
k	31	10.16
l	1	0.32
m	15	4.91
n	10	3.27
o	9	2.95
ö	1	0.32
p	4	1.31
r	10	3.27
s	17	5.57
ş	6	1.96
t	14	4.59
u	3	0.98
ü	3	0.98
v	7	2.29
y	21	6.88
z	4	1.31
Toplam	305	%100

Eserde geçen kelimelerin toplamı 305'tir. Bu kelimelerden 3 tanesi kişi adıdır ve madde başlarının %0,98'ini oluşturmaktadır. Eserde 15 kez ve daha fazla geçen 8 harf vardır. Bunlar sırasıyla şu şekildedir: 1. k (31) 2. a (29) 3. b (23) 4. y (21) 5. h (20) 6. d (18) 7. s (17) 8. m (15). Bu sekiz harf madde başlarının 174 tanesini oluşturmaktadır, madde başlarına oranı %57,04'tür. Diğer harfler 14 ve daha az sayıda geçmektedir, madde başlarının %43,96'sını oluşturmaktadır. En çok geçen 174 kelimedenden 98'i Türkçe, 74'ü yabancı kelime, 2 kelime de kişi adıdır. Madde başları içinde /h/ harfi tamamen yabancı kelimelerden oluşmaktadır, /m/ harfinde ise 2 Türkçe kelime (men ve muştuluk) dışında tamamen yabancı kelimelerden oluşmaktadır. Madde başları içinde en çok Türkçe kelime ile başlayan harfler /b/ harfi (22 kez), /k/ harfi (22 kez) ve y harfidir (19 kez). Madde başlarında tamamı Türkçe kelimelerden oluşan hiçbir harf yoktur (/b/ harfinde 1 yabancı kelime, /y/ harfinde 2 yabancı kelime vardır).

11.2. Madde Başlarının Ait Olduğu Dillere Göre Dağılımı

Dil	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
Türkçe	156	51.14
Arapça	117	38.36
Farsça	25	8.19
Soğdca	1	0.32
Arapça + Türkçe	1	0.32
Arapça + Farsça	2	0.65
Kişi Adları	3	0.98

Toplam	305	%100

Eserde toplam madde başlarının yarısından fazlası Türkçedir (%51,14). Eserin yazıldığı 1877 tarihinde yazılı dilde kullanılan dil Osmanlı Türkçesinin en ağıdalı olduğu dönemlerden biridir. Bu dönemde dili sadeleştirmeye ve halka indirmeye çalışan Tanzimat aydınları bile bu konuda çok başarılı olamamıştır. Eserde Türkçe kelimelerin bu kadar çok olmasının nedeni eserin halk için ve halkın kullandığı dil ile yazılmasıdır. Osmanlı Türkçesinin en ağır olduğu dönemlerde bile halkın kullandığı Türkçe oldukça sade ve anlaşılır bir dile sahiptir (Bu konuda türkölü halk hikâyeleri vb. halk edebiyatı ürünlerine bakılabilir). Eserde geçen yabancı kelimelerin madde başlarına toplam oranı %49,86'dır. Eserde yabancı dilden en çok Arapça ve Farsça kelimeler kullanılmıştır. Bunların madde başlarına toplam oranı %46,55'tir. Eserde geçen bu yabancı kelimelerin çoğu da İslam dini ile ilgili dinî kavram ve terimlerdir. Bu kelimeler ise geniş halk kitlelerinin günlük hayatlarında kullandığı ve onlar için anlaşılması zor olmayan kolay kelimelerdir.

11.3. Madde Başlarının İsim / Fiil Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kelime Türü	Madde Başı	
	Sayı	Oran %
İsim	250	81.96
Fiil	55	18.03
Toplam	305	%100

Eserdeki madde başlarının çoğu isim ve isim soylu kelime türlerinden oluşmaktadır (%81,96). Bu durum eserlerin çoğunda az çok bu şekildedir. Çünkü fiiller yalnızca hareket bildiren ve cümlede yargı oluşturan kelimelerdir. Bu nedenle çok fazla sayıda değildirler. Bir dilin genel söz varlığının çoğunu isim ve isim soylu kelime türleri oluşturur.

12. Sonuç

Hikâye ya da öyküleştirmeye dayanan eserler, insanlık tarihinin en eski ürünleri arasında sayılabilirler. İnsanlar çok eski zamanlardan itibaren resimler yaparak, heykeller oluşturarak ya da sözle ve yazıyla birbirlerine bir şeyler anlatmak istemişlerdir. Kendileri için önemli olan olay, durum, duygu ve düşünceleri edebî ve sanatsal ürünler hâline dönüştürmüşlerdir. Hikâye türü, Türk kültüründe de sözlü dönemde destanlar şeklinde gelişmiş, daha sonraki dönemlerde yazıya aktarılmıştır. İslamiyet'ten sonra hikâye türündeki eserler Türk edebiyatında büyük bir gelişme göstermiştir. Bu dönem eserlerindeki konular da ümmet çağı edebiyatına uygun olarak genelde İslam dini ile ilgilidir.

Risâle-i Uğru Abbâs, kısa ve mensur bir hikâyedir. Eser, dinî ve ahlaki bir konuda yazılmış kısa bir metindir. Eserde asıl amaç, olay anlatımından sonra verilen Arapça bir duanın insanlara aktarılması ve onlar tarafından sevilerek okunmasıdır. Bu dua, bir hikâyeye kurgusu şeklinde verilmiştir. Peygamber dönemine dayandırılan bu olayın ve duanın gerçek mi ya da kurgu mu (hayalî) olduğunu bilmiyoruz. Edebî metinlerin hiçbir dönemde gerçeği anlatmak ya da gerçeğe dayanmak gibi bir görevi yoktur. Konu gerçek bir olaydan alınabileceği gibi hayalî de olabilir. Eserin dinî içeriği ve nitelikleri inceleme alanımızın dışındadır. Bu çalışmada eser, eski edebiyatımıza ait tarihsel ve edebî bir metin olarak kabul edilmiş ve bu yönüyle incelenmiştir. Yaptığımız çalışmaları ve ulaştığımız bazı sonuçları şu şekilde belirtebiliriz:

1. Çalışmanın giriş bölümünde, eserin türü üzerinde durularak konusu ve içeriğine değinilmiştir. Bu kısımda ayrıca eserin olay özeti verilerek nüshaları, eser üzerine yapılan çalışmalar gibi konular üzerinde durulmuştur. Eser üzerine bugüne kadar pek fazla ilmî çalışma yapılmamıştır. Eser, daha çok içindeki duadan dolayı halk içinde ve dinî gelenekte bilinen bir eser olmuştur.

2. Çalışmada eserin 06 Mil Yz A 8101 (A) ve 06 Hk 3027/1 (B) nüshası içerik açısından karşılaştırılarak arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinilmiştir. A nüshası B nüshasına göre %50 daha fazla bir içeriğe sahiptir. Ancak bu durum ana hikâye metniyle ilgili olmayıp daha çok mübarek dua ile ilgili açıklayıcı bilgiler ve hikmetlerden oluşmaktadır. Ana hikâye metni bazı ince ayrıntılar olmakla birlikte her iki nüshada da hemen hemen aynıdır. Arapça mübarek dua metni A nüshasında tam, B nüshasında ise biraz daha muhtasar verilmiştir.

3. Eser, Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait, sade halk nesri ile yazılmış bir metindir. Eser, Türkçe olarak kısa bir metin olsa da belli başlı dil özellikleri örnekleriyle incelenmiştir. Eserin harekesiz ve yazım bakımından sorunlu olmasından dolayı eklerdeki düzlük ve yuvarlaklıkla ilgili kullanımlar net olarak tespit edilememiştir.

4. Eserin Ankara Millî Kütüphane’de bulunan 06 Hk 3027/1 numaralı nüshası da tarafımızdan incelenerek *Hırsızlık Kitabı*’nda yayımlanmıştır (bk. Korkmaz & Korkmaz Bulut 2019). 06 Mil Yz A 8101 nüshası her bakımdan diğer nüshadan daha ayrıntılı ve içinde daha çok bilgiyi barındıran bir nüshadır. Nüshada Arapça duadan sonra duayla ilgili bilgiler de verilmiştir.

Risâle-i Uğru Abbâs adlı eser, yazmadan “Türk İlmî Transkripsiyon Sistemi” esas alınarak Latin harflerine aktarılarak Türkiye Türkçesine dil içi çevirisi yapılmış ve Türkoloji bilim dalı açısından incelenmiştir. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın özel olarak Türk Dili bilim dalına, genel olarak da bilim dünyasına katkı sağlamasını dileriz...

Kaynaklar

- 06 Mil Yz A 8101: Ankara Millî Kütüphane Yazması (Ana Nüsha).
 06 Hk 3027/1: Ankara Millî Kütüphane Yazması (Yardımcı Nüsha).
 Akalın, Şükrü Halûk vd. (2012). *Yazım Kılavuzu* (27. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 Ayverdi, İlhan (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
 Çağbayır, Yaşar (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük I-V*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
 Çelebioğlu, Âmil (1999). *Türk Mesnevi Edebiyatı (Sultan II. Murad Devri 1421-1451)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
 Demirci, Ümit Özgür & Korkmaz, Şenol (2008). *Şeyyâd Hamza, Yûsuf ve Zelîhâ (Giriş-Metin-Günümüz Türkçesine Aktarma-Dizin ve Sözlük-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
Derleme Sözlüğü I-XII (1963-82). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 Devellioğlu, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Aydın Kitabevi.
 Eckmann, János (2003). *Çağatayca El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
 Ergin, Muharrem (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım / Yayım / Tanıtım, 21. Baskı.
 Gölpınarlı, Abdülbaki (1964). *Mevlânâ Celâleddin, Rubâiler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
 Gülsevin, Gürer (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.

- Gülsevin, Gürer & Boz, Erdoğan (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hikâye. (1971). *Türk Ansiklopedisi*, XIX, s. 231-238. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Hikâye. (1981). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 4. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kavruk, Hasan (1999). *Eski Türk Edebiyatı'nda Mensûr Hikâyeler*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Korkmaz [Bulut], Türkan (2017). *Arzu ile Kanber Hikâyesi [Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8618 ve Konya Nüshası 42 Kon 1882/2], (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).
- Korkmaz, Şenol & Korkmaz Bulut, Türkan (2019). Eski Edebiyatımızda “Hırsızlık” Konulu Mensur Bir Hikâye: Hikâyet-i Uğrı Abbas. *Hırsızlık Kitabı (Editör: Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, s. 467-478.
- Korkmaz, Şenol (2012). *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).
- Meninski, Franciscus á Mesgnien. (2000). *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae, Lexicon Turcico-Arabico-Persicum I-III, Grammatica Turcica IV, Onomasticum V, Index der türkischen Wörter VI*. Mit einer Einleitung und mit einem türkischen Wortindex von Stanisław Stachowski, sowie einem Vortwort von Mehmet Ölmez. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Örnekleriyle Türkçe Sözlük I-IV* (1995-96). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, Mustafa (2017). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztürk, Zehra (2007). Osmanlı Döneminde Kıraat Meclislerinde Okunan Halk Kitapları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C: 5, S:9, s. 401-445.
- Steingass, Francis Joseph (1975). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: Librairie du Liban Publishers.
- Şemseddin Sâmî (1985-86). *Temel Türkçe Sözlük I-III. (Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Kâmûs-ı Türkî)*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.
- Şen, Mesut (2016). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü -El Kitabı-*. İstanbul: Post Yayınları.
- Tarama Sözlüğü I-VIII* (1963-77). (Haz.: Ömer Asım Aksoy-Dehri Dilçin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (Gramer-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1999). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul: Alfa Basım/Yayımlar/ Dağıtım, 9. Baskı.
- Tulum, Mertol (2011). *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011). (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalçın, Süleyman Kaan (2018). *Azerbaycan Türkçesi Grameri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Ekler: Tıpkıbasım⁷

هَذَا رَسَالِ اَوْغُرِي بِيغِي
 رَوَايَتِ اَوْلَادِ حَضْرَتِ بِيغِي عَلِي سَلَامُ
 نَسَبُهُ بَارِغَرِ عَسَايِ وَاوَادِي وَهَرِكِي الْغُرْبَانِي
 اَبَدَارِي بِبِيغِي عَلِي سَلَامُ وَاوَاكَ وَالْكَلْبُ سَلَامُ
 اَعْتَادَ اَبَدَارِي اَوْ اَوَّلِ اَبَدَارِي كُنْتِي اَوْلَادِي شَلَرِ
 دِي اَجَلِ كَلْدِي فَوْتِ اَوْلَدِي قَوْمِ اِهْ اَبْنِكِ مَبْنِي
 بِرَقِيو بِرَاهَدِي لِجَبَلِ اَمَلِي سَلَامُ سَلَامُ وَاللّٰهُ
 اَنْدِي يَا مُحَمَّدَ حَقِّ تَعَالَى سَكَا سَلَامُ اِلْدِي وَيَزِي
 دِي اِنْجَا حَقِّ قَوْلِي اَبَدَارِي بَرُو كِي قَوْلِي قَوْمِي
 اَوْلَدِي وَاَنْدِي سَلَامُ سَلَامُ سَلَامُ سَلَامُ سَلَامُ
 قَا سَوْتُ وَهَرِكِي مَبْنِي قَلَمِ اِهْلِ اَهْلِ حَسْبِ
 چَوَكِ حَضْرَتِ رَسُوْلِ اَللّٰهِ بُوْنِي اَنْشُدِي نَجْمِ
 اِبَدِي كَلُوْبِ اَوْلَادِ اَوْغُرِي عَسَايِ
 جَقْرُوبِ

حق تعالی تمکاسلام قلدی و بیوی دکی بو
 دعادغوی عباسی بیوزیکه بیغی قلدی
 و ارادی انک اوینه بوغوی عباسی اوغریلی
 کردی صدیقین اجوی مال فیسی و ارادی
 صدیقین اچنک بو دعاه جقدی بحق اچنه
 بولدی اولوب اوینه کلدی او قلدی اولرمان دان
 بیک صبح غازندان صکر بیک ایشناه غا
 زیلان صکر وید صغازیلان صکر او قومه
 بشلدی و دخی چوقی قوی ایلدی غری اغریلی
 ایلدی دایما او قوی دلتان بر ایلدی ایلدی
 بالحد صلاه علیه و آله و سلم انک انک انک
 و باخود اوینه قوسحق تعالی بیوزیکه غری بولار
 خچون کلدی قلدی کلدی کلدی کلدی کلدی
 حق تعالی

ویروزنه اولان مخلوق عدیمه و دکنز قطن
 سنجیه کنایه اولسه بختلره رحمتیه کوشه
 ویریه و اگر کوشی بو دعاه باز دور اوت کوشه
 قوبسه قیر عذبندان امین اوله مکر و کهرهبتنه
 امین اوله و قری ایچنه قیو اجهله و قیری شرفنه
 مغرب دکن اوله و حوری فیرازی بولدان اوله
 قیامت کونده یوزی ایتا اون دور دیکیم اوله
 اهلی فی تعظیبه کور و سحرینه بشخان اولر ایه
 برمزوم و نیاده نچون اولد دعاه او قومه وقتا کوشه
 برده بوغوی نامل اولور دوقه بر اهدی بالحد بو
 دعاه زخار غافل اولوب او قویله و بازه کوشه
 ده روشک و شنبه ایل هر کیم سنک ایدوسه
 کافر اولور نغوز باله و حضره رسول الله اهر ایدک
 اصحاب

سبحانک انکنت من الطالبین اللهم انی استغفرک من
 مغالمة کثیرة عندک لعیادک و امانت من اهلک ظلمت
 فی بدنی و عمرت منیه اوباله و لید استغفرک من
 سنک اتی و سعت کل شیء و لا تخفی عوذبک و ان
 تعظی من سنک من کل شیء و لید استغفرک من
 بالخرت و انت علی کل شیء قدير و صلوات الله علی سیدنا محمد
 و آله الطیبین الطاهرین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
 و لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظیم
 هر کیم رجب ایتنک اول کوی اکی رکعت نماز قلسه
 سوویه فاشهد انک اهرنه اوغورسه اوغورسه انان
 دان فاربع اولو نجه یوز اوز برکزه صلواته شریفی کوشه
 دیک ایتوز کرم باله دبه و یوز برکرم بحد رسول
 که دیر در طان ایتنک عرفه کوننه تمام طلسان
 طغوز

بر باره و وروپ باز دورسه قظایه قلمش نازینه
 اوده ریم ایسی باره و وروپ باز دورسه قلمش او
 سر و چین اوده ریم اوج یاره و وروپ باز دورسه
 چهار کاهین باغشدریم دور رت باره و وروپ
 باز دورسه دونیا سمن معور دیک ریم و اخرتین
 سر و یسان باش یاره و وروپ باز دورسه اوغین
 و قیرین بختلره انی یاره و وروپ باز دورسه
 جنتده برکوش ویریه دیک یاره و وروپ باز دورسه
 بدین بخت قوسر قینه سکر یاره و وروپ باز دورسه
 سکر جنت قوسر اجهله طغوز یاره و وروپ باز دورسه
 بر فرشته ویرا کلدی فرشته اهیگ بختلره دیک
 دیک اوله اوله قلمه ایچون قیامتده دکن شنج اید
 بوهری شرفی او قیان و یانان و یان دورت
 کوشه

و کنون کوشیه لر هر کیم ایک رکعت نماز
 قلسه اوله قلدی و وروپ بودعاه اوغورسه حاجت رولاله
 الله اعم بالصواب
 اللهم صل علی سیدنا محمد و آله وصحبه و سلم
 یا الله یا الله یا الله جمل صلواته و عمه نوله و لاله
 غیره یا احمد یا حسن یا حسین یا حمزه یا عباس
 یا صمد یا من هر یله و یله یولده و یله کین لره کوشه احد
 بون باز دیم یاز ایدی قوری بر نون ایدی
 عجب لقی حوجدر هر کیم یوز ایدی من خطیر الفخر
 اسماعیل بون نمانان عربلدا اوغری ابراهیم اقریب
 ۱۹۹۴
 جان یاز اوله
 ۱۹۹۴

⁷ GörSELLER, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 8101 numaralı yazmadan alınmıştır.